TRUNG TÂM DẠY NGHỀ TƯ THỤC NGHỆ THUẬT

Bonsai **THANH TÂM**

KỸ THUẬT TRỒNG

Mai vàng

THÁI VĂN THIỆN

NHÀ XUẤT BẢN
NÔNG NGHIỆP

TRUNG TÂM DẠY NGHỀ TƯ THỤC NGHỆ THUẬT
Bonsai THANH TÂM

THÁI VĂN THIỆN

Kỹ thuật
TRỒNG MAI VÀNG

(Tái bản lần 1)

NHÀ XUẤT BẢN NÔNG NGHIỆP
Tp. Hồ Chí Minh - 2008

LỜI NÓI ĐẦU

Trong tập quán của người Việt từ bao đời, việc đón xuân mới thường gắn liền với việc thưởng hoa và là một nét đẹp văn hóa. Mùa xuân đến có rất nhiều loài hoa khoe hương, đua sắc; nhưng hoa mai vàng vẫn là một loài hoa thân thiết, gần gũi, nhất là đối với người dân ở miền Trung và miền Nam, bởi lẽ nó dễ trồng, phù hợp với khí hậu; ở miền Bắc do tiết trời giá lạnh vào dịp Tết nên cây hoa đào thường phù hợp và thích nghi hơn. Tuy nhiên, gần đây cây mai vàng ở phương Nam cũng đã xuất hiện vào dịp Tết ở phía Bắc.

Cây mai vàng ở miền Nam, hay cây đào ở miền Bắc như là một biểu tượng cho cái Tết cổ truyền, đại diện cho mùa xuân. Cho dù, ngày xuân còn có rất nhiều loại hoa khoe hương thắm sắc, cây mai, cây đào vẫn chiếm giữ một vị trí quan trọng trong lòng của người thưởng hoa, nó gần như mang tính quốc hồn quốc túy trong lòng của người dân Việt.

Cây mai vàng quả là một món quà tuyệt vời của thiên nhiên ban tặng cho người dân vùng Nam bộ. Ngày xuân, cây mai không chỉ đơn thuần là vật trang trí, tạo không khí xuân, làm đẹp gian nhà trong ba

ngày Tết mà nó còn được cắm vào bình hoa trang trọng trên bàn thờ tổ tiên, như một sản vật mộc mạc từ đất dâng lên cho tổ tiên trong thời khắc thiêng liêng của một năm mới sắp đến.

Trong mấy ngày Tết, sự hiện diện của cây mai vàng trong nhà với sắc vàng rực rỡ, ấm áp, làm cho không khí xuân thêm rộn ràng ấm cúng. Ngày Tết thiếu cây mai vàng trong nhà hình như thiếu vắng một điều gì đó, cái Tết như chưa thực sự đầy đủ ý nghĩa. Cành mai đem lại niềm hy vọng, niềm tin vào sự may mắn ở một năm mới đạt được nhiều thành công. Như vậy nó còn mang cả giá trị trong khía cạnh tâm linh. Nó trở thành một nét đẹp trong văn hóa cổ truyền của người Việt.

So với nhiều loài hoa khác trong tự nhiên, hoa mai là loài hoa có khả năng phát tiết sớm trong năm. Khi trời mới lập xuân, lúc này khí trời còn hơi giá lạnh, cây mai đã bắt đầu khai hoa đón chào mùa xuân mới, vì thế mà cổ nhân còn ví hoa mai là loài hoa có danh hiệu "Bách hoa khôi" (đứng đầu trong trăm hoa).

Cây mai là một loại cổ thụ, đời sống tự nhiên có thể kéo dài đến mấy đời người. Cây đứng sừng sững giữa trời chịu bao sự khắc nghiệt của cuộc sống, mùa hè nắng hạn như thiêu đốt, mùa đông giá lạnh cây trút hết lá, đứng trơ trọi giữa trời với những cành khẳng khiu, thế nhưng khi tiết lập xuân đến, những nụ hoa

vàng óng lại nở trên những cành khô, một vẻ đẹp mà không biết bao lời thơ của cổ nhân đã dành tặng cho cây mai.

Xuân đi trăm hoa rụng
Xuân đến trăm hoa tươi
Trước mắt, việc đời ruổi
Trên đầu, già đến rồi.
Chớ bảo xuân tàn hoa rụng hết
Đêm qua sân trước nở nhành mai

(Mãn giác thiền sư)

Người xưa đã xếp cây mai vào bộ "Tam hữu", đó là "Hữu trực" (ngay thẳng) - "Hữu lượng" (rộng lượng) - "Hữu đa văn"(hiểu biết nhiều), đó là ba người bạn tốt. Bộ tam hữu gồm có: Tùng – Trúc – Mai, đó là "Trượng phu tùng" – "Quân tử trúc" – "Ngự sử mai". So với cây tùng, cây trúc, thì cây mai giống ở khí tiết, đó là cốt cách hiên ngang, khí phách không chịu khuất phục, biết chịu đựng và vượt qua được sự khắc nghiệt của cuộc sống, nhưng nó lại có ưu điểm mà tùng và trúc không có được: đó là sắc và hương của hoa mang lại vẻ đẹp của sự dâng hiến cho đời, một phẩm chất cao quý mà Cao Bá Quát đã bái phục trong hai câu thơ:

Thập tải luân giao cầu cổ kiếm
Nhất sinh đê thủ bái mai hoa

Tạm dịch:

Mười năm xuôi ngược, giao du, quyết tìm thanh kiếm cổ. Suốt một đời chỉ biết cúi đầu vái lạy trước hoa mai.

Cây hoa mai còn được người xưa đưa vào bộ "Tứ quý" hay bộ "Tứ bình" tượng trưng những loại cây đại diện cho bốn mùa, đó là bộ Mai – Lan – Cúc – Trúc.

Người xưa rất trân trọng vẻ đẹp và giá trị của cây mai, một loài hoa quý được dâng cúng trời đất tổ tiên trong ngày đầu năm mới. Một loài hoa đem lại niềm tin, hạnh phúc vào tương lai.

Cây mai ở trong vườn thường được trồng ở sân trước, nơi có bàn thờ thiên. Về sau, những người yêu thích hoa cảnh đem cây mai trồng vào chậu, họ uốn sửa tạo dáng, ký thác tâm tư, hoài bão vào cây, theo thời gian, cây mai được xem là một cây kiểng quý và có giá trị.

Theo đà phát triển của cuộc sống, ở các đô thị không gian sống ngày càng chật hẹp, người ta không thể trồng được cây mai trong sân vườn, người chơi mai đã trồng những cây mai vào chậu để thưởng

ngoạn, dẫn dà, họ chọn lọc được các giống mai có hoa đẹp về cấu trúc, màu sắc tươi sậm, nở bền. Hiện nay, cây mai ghép 12 cánh rất được ưa chuộng và việc trồng cây mai ghép cũng đã trở thành một nghề kinh doanh tốt trong dịp Tết Âm lịch.

Để trồng và có được một cây mai ghép ra hoa đúng Tết, đòi hỏi người nuôi trồng cần phải có những kiến thức nhất định về kỹ thuật nuôi trồng, ghép, chăm sóc... Đây không phải là điều dễ dàng đối với nhiều người.

Sau một thời gian dài nuôi trồng, tìm hiểu về cây mai, chúng tôi mạnh dạn viết ra quyển sách này, dựa trên những kinh nghiệm tích lũy được từ bản thân, cũng như thông qua các đồng nghiệp, mong rằng những kinh nghiệm này sẽ giúp ích cho nhiều người đến được với cây mai một cách dễ dàng.

Trong quyển sách này chỉ cung cấp cho bạn đọc những hiểu biết cơ bản về kỹ thuật nuôi trồng, ghép, sâu bệnh... trên cây mai, để từ đó vận dụng tốt vào từng điều kiện cụ thể. Trong quá trình biên soạn, chúng tôi đã cố gắng nhiều, song chắc còn nhiều thiếu sót về nội dung và cách trình bày, mong được sự góp ý và sự thông cảm của bạn đọc.

Tôi xin chân thành cám ơn các bạn bè, đồng nghiệp đã động viên và giúp đỡ cho tôi hoàn thành được quyển sách này.

Tác giả

Phần I

TÌM HIỂU VỀ CÂY MAI

1. Đặc điểm sinh học

Cây mai vàng *Ochna integerrina* (Lour) Merr thực tế là một cây mọc hoang dại, chiều cao có thể từ 3 đến 8 m, lá đơn, mép lá có răng cưa, màu xanh bóng. Cụm hoa màu vàng mọc thành chùm ở nách lá, cuống hoa ngắn, lá đài thường năm cánh có màu xanh nhạt bóng. Số lượng cánh hoa có thể dao động từ 5 đến 9 cánh, màu vàng. Đế hoa có nhiều khía, bầu có từ 5 đến 10 múi, mỗi múi 1 noãn, quả nhỏ có màu xanh, khi chín chuyển sang màu đen xếp quanh đế hoa.

Cây mai là cây có hoa lưu niên, trong tự nhiên nó tự rụng lá khi nhiệt độ xuống thấp vào mùa đông, và ra hoa vào mùa xuân khi tiết trời ấm áp. Thời gian nở hoa trong tự nhiên có thể kéo dài chc đến tháng 3 - 4 âm lịch nếu thời tiết lạnh.

2. Đặc điểm sinh thái

+ Khu vực phân bố

Quan sát trong tự nhiên trên lãnh thổ Việt Nam,

cây mai vàng mọc hoang dại ở rất nhiều nơi, khu vực phân bố chủ yếu kéo dài từ Huế trở vào Nam.

Cây mai có thể phát triển được ở những vùng đất có điều kiện thổ nhưỡng khác nhau, như vùng núi cao, đồng bằng hoặc ven biển, có những loài còn phát triển được ở những vùng đất cát ven biển như cây mai biển vùng Cam Ranh – Khánh Hòa.

+ Khí hậu thời tiết

Cây mai theo khu vực phân bố trong tự nhiên, chúng rất thích nghi với điều kiện khí hậu nắng ấm. Những nước lân cận chúng ta như Lào, Thái Lan, Campuchia cũng có sự hiện diện của cây mai ở rất nhiều nơi, thậm chí chúng còn có thể tồn tại được ở các vùng có điều kiện thời tiết cuối năm rất lạnh gần giống như miền Bắc Việt Nam hay Bắc Thái Lan.

Ở những nơi có điều kiện thời tiết lạnh và có sự chênh lệch nhiệt độ lớn theo mùa thì hoa của nó nở muộn hơn, có thể kéo dài đến tháng 4 – 5 khi tiết trời đã nắng ấm lên nhiều.

Điều kiện tự nhiên thuận lợi nhất cho cây mai phát triển tốt là nắng ấm, mưa nhiều như ở khu vực miền Nam Việt Nam.

- Nhiệt độ:

Nhiệt độ thích hợp nhất cho cây mai phát triển tốt là từ 25 – 35^{0}C. Nếu ở nhiệt độ cao hơn cây mai dễ bị cháy lá, lá mau già và rụng sớm. Cây phát triển chậm lại nhưng vẫn chịu đựng được trong 2 - 3 tháng, cây mai chịu hạn cũng tương đối tốt.

Nếu nhiệt độ hạ thấp dưới 10^{0}C, cây gần như không phát triển, cây sẽ sinh trưởng chậm, nếu ngưỡng nhiệt độ này kéo dài dẫn đến cây bị tổn hại nặng; ở nhiệt độ thấp dưới 15^{0}C cây hút nước và dinh dưỡng kém đi, dẫn đến lá bị nám và dễ rụng; ở giai đoạn cây có nụ, nếu nhiệt độ thấp dưới 15^{0}C thì cây có hiện tượng kéo dài thời gian nở hoa. Như vậy, cây mai là loài cây có khả năng chịu hạn tương đối tốt, nhưng thời gian hạn kéo dài cũng như rét dài đều ảnh hưởng đến quá trình phát triển của hoa.

- Nước:

Cây mai chịu hạn rất tốt và có thể sinh trưởng phát triển ở nhiều vùng có lượng mưa khác nhau. Tuy nhiên ở những vùng có lượng mưa nhiều và độ ẩm không khí cao, thường cây mai sinh trưởng và phát triển tốt hơn. Lượng mưa có thể dao động từ 1.200 mm – 2.500 mm trên năm.

Cây mai rất ưa nước, lượng nước cung cấp cho cây cần đủ và đều đặn. Tuy nhiên, cây lại không phù hợp với điều kiện ngập úng. Nếu ngập úng nhiều ngày cây sẽ bị thối rễ và dễ bị chết.

Trong giai đoạn cây mai đã kết nụ, nếu bị thiếu nước vài ngày hay bị khô hạn, dù sau đó có tưới lại bình thường cây cũng sẽ bị rụng bộ lá sớm, dẫn tới hoa sẽ nở sớm. Cần chú ý đến yếu tố này để bảo đảm cho cây phát triển tốt và giúp cho hoa nở đúng Tết.

Nguồn nước cho cây mai thường phù hợp với ngưỡng pH từ 5,5 – 7. Cây mai không thích nghi với loại nước chua mặn. Cây mai có khả năng chịu được nước phèn nhẹ.

- Ánh sáng:

Cây mai là loài cây ưa sáng, ưa nắng suốt ngày. Ở nơi đầy đủ ánh sáng suốt cả ngày cây sinh trưởng và phát triển tốt, cây sẽ hình thành nhiều nụ hoa hơn.

Thời gian chiếu sáng phù hợp cho cây mai từ 6 đến 8 giờ mỗi ngày. Bình quân thời gian chiếu sáng cho cây mai sinh trưởng phát triển tốt khoảng 2.000 giờ mỗi năm. Ở những nơi bị khuất nắng, thiếu sáng cây mai sẽ kéo dài thời gian sinh trưởng, do đó cuối năm cây sẽ có ít nụ. Nếu thời gian chiếu sáng ít hơn 1.000

giờ/năm cây mai sẽ hình thành nụ kém, cành nhánh phát triển yếu ớt, lóng dài, lá mỏng thiếu diệp lục.

Ánh sáng đầy đủ làm quá trình đồng hóa của cây diễn ra tốt, giúp cây xúc tiến quá trình phân hóa mầm hoa mạnh mẽ.

+ ***Đất đai***

Trong tự nhiên, cây mai không kén đất, nó có thể phát triển được gần như ở nhiều vùng có tính chất đất khác nhau như đất cát, cát pha sét, đất thịt nhẹ, đất thịt, đất phù sa, gò đồi... Đất nhiều sỏi đá, cát, cây mai vẫn sinh trưởng phát triển và ra hoa tốt, nếu các yếu tố nhiệt độ, ánh sáng, nước đầy đủ, nhưng thích hợp nhất vẫn là các vùng đất phù sa ven sông. Độ pH đất thích hợp từ 5,5 – 7, cây mai vẫn có thể chịu được đất có độ phèn nhẹ.

Tuy nhiên, điều kiện đất phù hợp để cho cây mai phát triển mạnh phải bảo đảm thoát nước tốt và giữ được độ ẩm ổn định, độ pH phải phù hợp.

Ở những vùng đất cao như gò đồi, kết cấu đất chủ yếu là đá, sỏi, cát và có mực nước ngầm thấp, cây mai thường phát triển rễ cọc sâu và có ít rễ bàng, vỏ cây thường dày hơn để giữ nước cho cây. Cụ thể cây mai ở vùng đồi núi miền Trung hay ở vùng Tây Ninh sát với biên giới Campuchia thường có những đặc

điểm này. Do đó, khi khai thác để nuôi trồng, khả năng sống của chúng thường rất thấp.

Ở những khu vực có mực nước ngầm cao và đất giàu chất hữu cơ, rễ cây mai thường phát triển theo bề ngang, rễ cọc phát triển giảm dần theo chiều sâu, do đó khi khai thác để nuôi trồng khả năng tái sinh của cây mai tốt hơn. Chính vì lý do này mà cây mai vùng miền Tây Nam Bộ thường được ưa chuộng, bên cạnh đó, do có bộ rễ bàng nhiều, người chơi dễ chọn được gốc mai có bộ rễ đẹp theo ý muốn.

Các loại mai thường gặp

Trong thiên nhiên, khi quan sát trên cây hoa mai, chúng ta thường thấy đa số cây mai có hoa vàng 5 cánh, đây là một đặc điểm chung được xem là của cây mai nguyên thủy.

Tuy nhiên, trong nhiều trường hợp ngay trên một cây hoặc một cành, số lượng các cánh hoa không phải lúc nào cũng là 5 cánh, mà có thể dao động từ 5-9 cánh. Có khi mùa này cây chỉ nở 5 cánh, nhưng ở mùa sau nhiều cành lại xuất hiện 7-9 cánh, điều này có thể là do chế độ dinh dưỡng của cây, hay do điều kiện môi trường thuận lợi, dẫn tới sự gia tăng số lượng cánh hoa. Những tính trạng này là do ảnh hưởng của môi trường, sẽ không ổn định về mặt di truyền.

Cây mai nguyên thủy 5 cánh thường có tính chất thích nghi với điều kiện sống tự nhiên tốt, chịu đựng được điều kiện bất lợi của thời tiết, sức chống chịu với sâu bệnh cao.

+ ***Mai 5 cánh:*** cây mai 5 cánh có các loại khác nhau như sau:

- *Mai sẻ:* là loài mai rất siêng hoa, hoa có 5 cánh màu vàng lợt, cấu trúc cánh hoa thường là cánh tròn, phẳng và ít dún cánh. Kích thước hoa nhỏ, từ 2-3 cm, số lượng hoa nhiều trên một cành, vào mùa xuân, trên cành chi chít hoa.

- *Mai trâu:* có nhiều loại khác nhau, nhưng cấu trúc chung của hoa lớn, có thể từ 4-5 cm, cánh hoa dài, thường bị dún cánh, cấu trúc của hoa thường bị hở nhiều, không được đẹp mắt. Màu sắc của hoa thường nhạt.

Tuy nhiên, cũng có một số loại mai trâu có cánh phẳng, cấu trúc hoa tròn, đẹp nhưng thường ít gặp hơn mai cánh dún.

Số lượng hoa trên cành thưa, mật độ không bằng cây mai sẻ nếu so với cây có cùng kích cỡ. Ở một số cây mai trâu, số lượng cánh có thể lên đến 7-8 cánh.

+ ***Mai thơm*** *(Mai Huế):* thường có mùi thơm dịu khi hoa nở, kích thước hoa lớn, từ 4-5 cm, cây cũng

nở thưa bông. Để phân biệt cây mai thơm với loại mai 5 cánh thường, là lá của cây mai thơm thường có màu xanh sậm, dày, cứng, bóng và hơi dài, đặc điểm rõ nhất là lá non của nó khi phát lộc thường có màu xanh lá, hơi bạc (thanh diệp), chứ không đỏ hồng như đa số các loại mai 5 cánh khác (hồng diệp).

Trên đây, là một số loại mai được coi là nguyên thủy, hoa của chúng đa phần thường có 5 cánh, cấu trúc cánh hoa có thể phẳng hay dún, màu có thể từ lợt đến sậm. Những loại mai này thường có sức sống cao, thích nghi tốt với điều kiện bất lợi của môi trường, chống chịu được với sâu bệnh, sống bền với thời gian.

Cây mai là loài cây có quá trình sinh sản hữu tính. Trong tự nhiên có sự giao phấn giữa các cá thể khác nhau trong quần thể, nhờ sự thụ phấn của ong bướm. Do đó trong quá trình sinh sản để phát triển giống loài, đã xuất hiện những biến dị về mặt di truyền, làm cho số lượng cánh trên một hoa, cấu trúc của hoa, màu sắc hoa cũng đã có sự biến đổi. Những biến đổi này được nhà vườn sưu tầm, chọn lọc và duy trì, cho nên về sau đã xuất hiện một số loại mai có những biến đổi như sau:

Mai năm cánh

Mai tai giảo

Mai tứ quý

Mai 24 cánh Thủ Đức

Mai trắng Miến Điện

Mai kem

Mai trắng 5 cánh

Mai 120 cánh

Mai cam

Mai Phước Lộc Thọ

Thanh mai

Mai huỳnh tỷ

Về số lượng cánh hoa

Số lượng của cánh hoa tăng lên, có thể dao động từ 9-120 cánh. Đây là những tính trạng di truyền ổn định đã được chọn lọc, chứ không phải tính trạng bất thường về việc tăng số lượng cánh hoa bất ngờ, do ảnh hưởng của điều kiện môi trường.

+ ***Mai Tai giảo:*** số lượng cánh hoa từ 8-12 cánh, xếp thành 2 tầng xen kẽ nhau, cánh phẳng, tròn, kích thước hoa lớn 3-4 cm, có mùi thơm nhẹ khi mãn khai. Về phẩm chất, hoa nở bền, lâu tàn, có thể từ 2-3 ngày, màu hoa vàng chanh, tươi tắn, rực rỡ. Đây là giống hoa hiện nay rất được ưa chuộng và nhân giống mạnh.

Một số đặc điểm khác còn làm cho cây mai giảo thêm được ưa chuộng là cây sinh trưởng, phát triển mạnh, khả năng phân nhánh lớn, do đó dễ có nhiều hoa hơn trên một cây, hoa dễ nở được trong các điều kiện thời tiết. Cánh hoa phẳng, tròn, sự phân lớp kín đáo, cho nên cấu trúc của hoa đẹp, ưa nhìn và đặc biệt là có mùi thơm nhẹ.

Gần đây, còn xuất hiện loại mai giảo Tai tượng. Cây mai giảo Tai tượng có lá dài, cứng, xanh sậm, gân lá lộ rõ, mép lá có răng cưa lớn, kích thước lá lớn hơn mai Tai giảo, bộ lá rất khỏe. Tuy nhiên, mật độ hoa thì không nhiều bằng mai Tai giảo, ngay trên một nụ cái,

khi phát hoa thì số lượng hoa cũng ít hơn, cho nên cây thường thưa bông, nhưng nụ và hoa của mai giảo Tai tượng lớn hơn, thường no tròn, thuôn dài, màu xanh sậm, sáng bóng, rất bắt mắt, cánh hoa tròn, phẳng, dày và cứng. Do đó cũng tạo được ấn tượng tốt cho người chơi mai.

+ ***Mai 24 cánh:*** có 2 loại

- *Mai Huỳnh Tỷ:* do ông Huỳnh Tỷ ở Bến Tre phát hiện ra và nhân giống lên, nó đã có một thời làm say mê rất nhiều người chơi mai. Về sau này, cây mai Huỳnh Tỷ mai một dần, do một số đặc điểm của hoa không đáp ứng được yêu cầu của người thưởng hoa.

Về số lượng cánh hoa, nó có 24 cánh, sắp xếp thành 3 tầng, cánh đóng dày, khít đều, sát nhau, cánh tròn, rất phẳng, mịn. Kích thước khoảng 3 cm. Màu hoa vàng chanh tươi tắn, hoa nở bền. Cấu trúc hoa đẹp, bắt mắt.

Tuy nhiên, cây có nhược điểm là rất dễ rụng nụ. Thường thì các nụ con hay bị rụng, chỉ còn lại nụ cái là chính, do đó số lượng hoa khi nở ra là ít ở trên cành, cho dù khi tạo nụ thì cây mai này có một số lượng nụ rất lớn. Đây chỉ là một đặc điểm sinh học bình thường của cây.

Cây thường có số lượng chồi nụ và chồi nhánh rất nhiều, nhưng khả năng phát nhánh kém, cho nên khi lấy lá thường thấy chồi nụ nhiều, rất bắt mắt nhưng số lượng hoa nở chẳng là bao. Hơn nữa, khi thời tiết không thuận lợi cây mai cũng nở hoa rất kém, theo quan sát thì cây mai Huỳnh Tỷ thường chỉ nở hoa tốt vào những năm tiết trời mát mẻ và hơi se lạnh.

- *Mai 24 cánh Thủ Đức:* cây mai này nở hoa tốt, siêng hoa và ít rụng nụ. Số lượng cánh hoa là 24 cánh, xếp thành 3 tầng nhưng kích thước nhỏ hơn mai Huỳnh Tỷ một ít, thường từ 2-3 cm. Màu vàng chanh, hơi lợt. Cánh của lớp hoa phía trên thường dún lại, loăn xoăn, không được phẳng, cánh hoa thường hay lật ra sau. Nhị của hoa thường có màu nâu sậm, cho nên khi quan sát từ xa thường thấy hoa hơi bị tối màu, không đẹp mắt. Có lẽ vì lý do này, mà người chơi ít chuộng, hiện nay nó cũng bị mai một đi nhiều.

Ngoài ra còn có mai 24 cánh Cửu Long, cánh hoa dài và hơi nhọn đầu.

+ ***Mai cúc:*** có số lượng cánh hoa trên 24 cánh, có thể lên đến 48 hay 120 cánh. Do các nghệ nhân ở Bến Tre sưu tầm được. Hoa có màu vàng sáng, cánh phẳng, tròn như mai Huỳnh Tỷ, xếp thành nhiều tầng. Khi hoa nở, những cánh ở lớp bên trong thường không

nở bung ra được, mà cuốn tròn lại quanh nhụy. Cấu trúc của hoa đơm dày như hoa cúc.

Đây là một loại mai quí vì hoa có cấu trúc đẹp, màu sáng, cánh phẳng, trơn mịn, tròn cánh. Tuy nhiên, cây mai này cũng có nhược điểm lớn là rất dễ rụng nụ. Khi phân chia nụ, các nụ cũng phát triển rất đầy đặn, nhưng đến khi nở hoa, nó chỉ nở được hoa cái là chính, còn lại đa số các nụ khác thường tự rụng. Có lẽ, lý do cây phải tự rụng bớt nụ là để tạo nên sự cân bằng sinh học, cây mới đủ sức nuôi hoa.

Về màu sắc

Màu vàng là màu gốc, màu nguyên thủy nhưng nó cũng có các sắc độ khác nhau, từ vàng lợt đến màu vàng chanh sậm, các màu vàng sậm, tươi rất được ưa chuộng.

Ngoài màu vàng truyền thống, từ lâu trên cây mai cũng có những đột biến về màu sắc, được người ta chọn lọc, giữ gìn và nhân giống lên về sau. Có những màu sắc khác nhau được chọn lọc như sau:

- *Mai kem:* màu vàng kem nhạt, được các nghệ nhân ở Thủ Đức sưu tầm. Hoa thường có 5 cánh, cánh phẳng, tròn, kích thước hoa từ 2 – 3 cm. Còn gọi là mai thau.

- *Mai cam:* cũng xuất hiện ở Thủ Đức, hoa thường là 5 cánh, cánh phẳng, tròn. Kích thước khoảng 3 cm, màu gạch non, cà-rốt.

- *Mai xanh (Thanh mai):* xuất hiện từ lâu trong tự nhiên, hoa thường 5 cánh nhỏ, kích thước khoảng 2 cm, cánh màu trắng ngà pha xanh lá nhạt. Cây có sức sống rất mạnh.

- *Mai trắng (Bạch mai):* cánh hoa có màu trắng sữa, kích thước từ 2-3 cm. Có 2 loại mai trắng:

+ *Mai trắng Miến Điện:* có cánh tròn, phẳng hoa có màu trắng tuyết, ra hoa sai và dày, lá xanh pha trắng, còn gọi là lá cẩm thạch.

+ *Mai trắng Bến Tre:* có đặc điểm tương tự như cây mai trên, nhưng số lượng cánh nhiều hơn, có thể lên đến 10 cánh, màu trắng tuyết.

Về cấu trúc

Cây mai cũng có những đột biến lạ về cấu trúc của cánh hoa, như cây mai Phước Lộc Thọ, xuất hiện rất nhiều ở thập niên 80-90, hiện nay cũng bị mai một dần, có lẽ màu sắc và cấu trúc không hợp với người chơi. Đây là loài mai có cấu trúc cánh hoa rất lạ. Cánh hoa thuôn, kéo dài, đầu cánh hoa nhọn, cánh hoa hơi bị cuốn nhẹ, màu hoa vàng pha kem, ít tươi, cánh hoa

từ 5-7 cánh. Đài hoa màu xanh bóng, nổi gân, lá đài lớn, phát triển gần như lá. Hoa rất lâu tàn.

Về giống

Còn có nhiều loại mai khác nữa được nuôi trồng để thưởng hoa. Một trong những loài được sử dụng nhiều hiện nay là cây mai Tứ Quý (*Ochna atropurprea* Dc), có người còn gọi là Nhị độ mai, hoặc là mai đỏ như cách gọi của nhà vườn.

Hoa nở thường xuyên quanh năm, cánh hoa màu vàng chanh, có 5 cánh, nhưng rất mau rụng. Khi cánh hoa rụng tàn thì đài hoa chuyển dần sang màu đỏ, sau đó mọc lên những hạt xanh, khi chín, hạt màu đen bóng, tương phản với màu đỏ của đài hoa, rất ấn tượng.

Cây phát triển chậm, cao 2-3 m nhưng tính chịu đựng rất cao, thích nghi với nhiều khu vực có điều kiện thổ nhưỡng khác nhau, chịu được lạnh và nóng, ít bị sâu bệnh, sống bền.

Ngoài ra, còn có loại mai núi, ở vùng núi miền Trung, thân gỗ nhỏ, vỏ dày, lá xanh sậm, cứng, lá có cấu trúc như hình hột xoài đều, mép lá có răng cưa. Hoa có màu vàng nhạt, 5 cánh, kích thước hoa nhỏ, trong tự nhiên cây thường nở hoa vào cuối xuân, đầu hạ.

Ở vùng ven biển Khánh Hòa còn có loại mai mọc ở ven biển, hay đồi cát như cây mai biển ở bán đảo Cam Ranh.

Thân cây phát triển thấp, phân nhánh mạnh, vỏ dày. Lá xanh, dày, cứng và nhỏ, mép lá nhiều răng cưa. Hoa nhỏ, 5 cánh, màu vàng hơi nhạt, hoa cũng nở vào đầu xuân.

Người dân vùng này thường cắt cành để thưởng xuân, cấu trúc thân, cành của giống mai này rất đẹp, nét gấp, nét lượn, sự phân nhánh chi tiết độc đáo như nét vẽ của các họa sĩ, ít có loài mai nào có cấu trúc thân cành đẹp như loài này.

Phần II

KỸ THUẬT TRỒNG CÂY MAI GHÉP

Cây mai là loài cây sinh sản hữu tính, hạt giống của nó hình thành do sự giao phấn tự nhiên giữa các cá thể. Do đó những cây con ở thế hệ sau thường ít giữ được đặc tính của cây bố mẹ. Đó là hiện tượng phân ly tính trạng về mặt di truyền trong tự nhiên. Chính vì vậy mà nhiều khi gieo hạt mai trắng lại xuất hiện ra cây mai vàng ở đời sau, hay gieo hạt cây mai nhiều cánh, hoa đẹp nhưng sau một thời gian dài chăm sóc lại cho ra cây con có hoa không như ý muốn.

Biện pháp để giải quyết vấn đề này một cách đơn giản, nhà vườn thường dùng kỹ thuật ghép (nhân giống vô tính) để tạo ra những cây mai có phẩm chất như ý muốn.

Như vậy, để tạo ra được một gốc mai ghép, trong quá trình nuôi trồng cần phải có một gốc mai được nuôi dưỡng, chuẩn bị sẵn, có thể những gốc mai này tính chất của hoa không đáp ứng được yêu cầu của người thưởng hoa, nhưng qua việc lai ghép người ta sẽ tạo ra được một gốc mai có hoa đẹp theo ý muốn riêng.

Để có được gốc mai dùng làm gốc ghép, các nhà vườn sản xuất mai ghép ở miền Nam thường thu thập mai gốc rải rác ở các nhà vườn khác, hay khai thác những cây mai mọc hoang trong tự nhiên. Trong quá trình thu thập và khai thác gốc mai, cần chú ý đến nhiều vấn đề kỹ thuật mới bảo đảm cho việc thành công trong quá trình nuôi dưỡng về sau của cây mai.

KỸ THUẬT BỨNG MAI

Đối với nhà vườn thì việc bứng cây mai họ đã có rất nhiều kinh nghiệm để bảo đảm cho sự sống của cây mai về sau, nhưng đối với những người mới tiếp cận với cây mai, nên quan tâm đến các vấn đề sau:

A – Đánh giá tổng quát về cây mai

Như chúng ta đã biết, cây mai vàng phân bố tương đối rộng ở nhiều nơi có điều kiện địa hình, thổ nhưỡng, điều kiện thời tiết khí hậu rất khác nhau. Do đó, cần phải có những đánh giá tổng quát về các vấn đề đó trước khi quyết định bứng nó lên, mới bảo đảm thành công trong việc giúp cho nó sống được trong điều kiện nuôi trồng về sau. Nếu đánh giá tốt những vấn đề này thì khả năng sống và tỉ lệ sống của cây sẽ cao.

Căn cứ vào ngoại hình

Đầu tiên cần biết chọn những cây khỏe mạnh, sung mãn, có sức sống tốt, không bị sâu bệnh.

Khi quan sát ngoại hình, cây có bộ lá xanh sậm, dày, lá phát triển tốt, vỏ cây sung mãn, nhiều nhựa, không khô da, không nứt vỏ, hay bị sâu bệnh tấn công là tốt.

Đây là một kinh nghiệm quan sát cây mai của nhà vườn trước khi quyết định bứng lên. Những cây mai phát triển tốt thường có cành nhánh khỏe, ngắn, ít vươn dài, lá dày cứng. Những cây ít nhánh, cành mọc vươn dài, ốm yếu, lá mỏng thường là yếu. Lớp vỏ của thân cành nên có biểu hiện no tròn, căng nhựa. Thực ra trên những cây mai già, lâu năm nếu không có kinh nghiệm khó mà nhận ra được điều này. Tuy nhiên, có thể dựa vào một vài đặc điểm khác nữa, nhà vườn vẫn quyết định khai thác mà kết quả sự sống của cây vẫn cao. Quan trọng nhất là bằng cảm quan, nhận thấy cành nhánh không bị khô da, teo tóp hay nứt vỏ, những cây này thường là đã bị lão suy, sức yếu, bị bệnh, thì cây khó hồi phục dễ dàng.

1. Căn cứ vào giai đoạn sinh trưởng

Đây là một sự đánh giá về yếu tố kỹ thuật, mà nhiều người chưa có kinh nghiệm về trồng trọt thường mắc phải sai lầm, khi quyết định bứng cây lên dẫn đến kết quả cuối cùng là cây dễ bị chết.

Khi quan sát cây mai, hay nhiều loại cây trồng khác, các nhà chuyên môn thường tạm phân chia thành hai thời kỳ trong chu kỳ phát triển của cây, đó là:

Thời kỳ sinh trưởng: là thời kỳ sinh trưởng ở phần trên mặt đất của cây, nó thường được bắt đầu từ khi cây phát lộc non, cho đến khi bộ lá già, và kết thúc quá trình đó là quá trình rụng lá.

Thời kỳ nghỉ: có 2 dạng

- *Nghỉ sâu:* khi cây bước vào thời kỳ rụng lá, thì nó cũng bắt đầu bước vào giai đoạn nghỉ sâu, cây ngừng sinh trưởng. Giai đoạn này cây tích lũy được nhiều chất dự trữ, năng lượng để chuẩn bị cho giai đoạn sinh trưởng mới. Thời kỳ này kéo dài hay ngắn phụ thuộc vào điều kiện khí hậu, thời tiết.

- *Nghỉ sơ bộ:* thường xảy ra vào cuối mỗi đợt sinh trưởng của lộc non, đó là giai đoạn kết thúc quá trình phát triển của đợt cành trước và chuẩn bị bước vào đợt phát triển của đợt cành sau.

Như vậy, đây là hai quá trình hoạt động trái ngược nhau. Khi cây vào giai đoạn sinh trưởng mạnh ở phần phía trên mặt đất, nghĩa là cành lá phát triển tốt, bộ cành lá sum xuê, lộc non phát triển mạnh mẽ. Nếu căn cứ vào quan sát về ngoại hình, thì rõ ràng lúc này cây đang phát triển rất mạnh, sinh trưởng tốt. Nhiều

người không am tường kỹ thuật tưởng rằng: cây đang sinh trưởng tốt, rõ ràng là cây đang rất mạnh, và quyết định bứng nó lên ở giai đoạn này là hiệu quả nhất, nhưng thật ra đây là lúc mà cây đã phát tán lượng chất dự trữ trong thân để hình thành và phát triển các bộ phận mới. Do đó, nếu bứng cây lên ở thời điểm này thì lượng chất dự trữ trong thân thường bị cạn kiệt, cho nên trong giai đoạn này, cây sẽ không bảo đảm cho việc hồi phục và tái sinh tốt nhất sau khi bứng.

Hơn nữa trong khi bứng lên bộ rễ cây cũng đã bị cắt đứt bộ rễ lông hút làm nhiệm vụ hút nước và dinh dưỡng. Như vậy, nguồn cung cấp dinh dưỡng và nước cho cây gần như đã bị triệt tiêu, chính vì lý do đó mà không nên bứng cây vào thời điểm này, cây rất dễ bị chết do không đủ năng lượng tái sinh. Nếu sống được cây cũng phát triển yếu ớt.

Bên cạnh đó, ở khía cạnh khác khi cây mai đâm chồi, phát lộc (sinh trưởng mạnh) thì về trạng thái sinh lý của bộ rễ lại rơi vào quá trình nghỉ (sinh trưởng yếu). Đây là hoạt động sinh lý trái ngược nhau giữa hai phần bên trên và dưới mặt đất. Đó là hai quá trình xen kẽ nhau trong hoạt động sống của cây. Như vậy, khả năng hoạt động và tái sinh của bộ rễ vào lúc này là yếu.

Vì những lý do đó, nếu bứng cây vào giai đoạn này cây dễ bị chết, vì bộ rễ sẽ không cung cấp đủ nước và dinh dưỡng cho phần bên trên mặt đất đang trong giai đoạn sinh trưởng phát triển mạnh.

Ngược lại, khi bứng cây vào thời kỳ mà phần trên mặt đất có bộ cành lá ở giai đoạn thành thục, lá già, dày và ổn định (sinh trưởng yếu dần) thì bộ rễ ở bên dưới lại bước vào trạng thái hoạt động (sinh trưởng mạnh) do đó, nó sẽ dễ dàng tái sinh, hình thành bộ rễ mới giúp cho cây hồi sinh nhanh chóng.

Như vậy, khi cây rơi vào thời kỳ nghỉ thì đây là giai đoạn cây dự trữ năng lượng trong thân cao nhất, năng lượng không bị phát tán cho việc hình thành những bộ phận mới. Do đó, bứng cây mai vào thời điểm này là đúng nhất, vì khả năng tái sinh của cây sẽ rất cao.

Thực tế, vào lúc cây mai có bộ lá già, đang trút lá hoặc nụ chưa hoạt động mạnh là thời điểm tốt để bứng cây mai có kết quả cao nhất.

Thời điểm tốt nhất trong năm để quyết định bứng cây mai là vào giai đoạn cuối, và đầu năm. Khi cây gần như rơi vào giai đoạn nghỉ để chuẩn bị cho quá trình sinh sản đó là vụ hoa Tết.

Cũng có thể bứng cây mai vào những thời điểm khác, nhưng điều quan trọng là vào lúc cây mai đã ngừng phát lộc, có bộ lá già, dày, đây là giai đoạn phù hợp để bứng cây lên.

2. Chọn bộ rễ

Vì cây mai có khu vực phân bố rộng từ vùng đất cao, đến trũng, từ vùng khô hạn đến vùng đầy đủ nước ở vèn sông. Như vậy, những yếu tố thổ nhưỡng, địa hình cũng có ảnh hưởng đến việc hình thành cấu trúc, hình thái của bộ rễ. Khi chọn những gốc mai để khai thác cũng nên quan tâm đến vấn đề này.

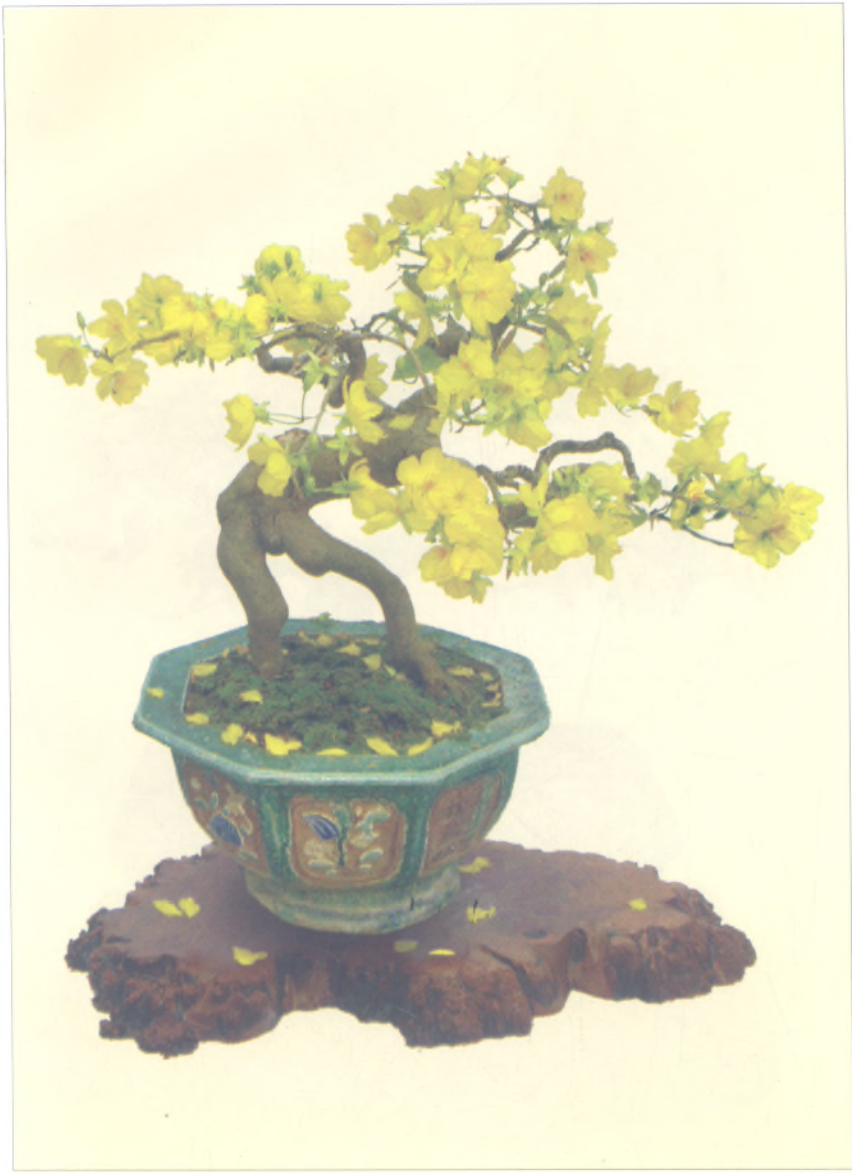
Đối với những cây mai mọc ở nơi có địa hình cao, đất có kết cấu rời rạc (như cát, cát pha, đất sỏi...), ở những nơi có địa hình này, đất sẽ ít giữ được nước, mực nước ngầm thấp, do đó bộ rễ của cây mai sẽ đâm sâu và vươn đi rất xa để tìm nước và khoáng. Như vậy, khi khai thác bộ rễ cây mai ở những vùng này thường sẽ có rất ít những rễ hoạt động được giữ lại sau khi bứng lên, cây chỉ còn lại vài rễ có kích thước lớn đã hóa gỗ, đó chỉ là phần cổ của rễ khung, rễ đâm sâu, thường những rễ này ít hoạt động, còn toàn bộ những rễ hoạt động như rễ sinh trưởng, rễ hút, lớp lông hút đã bị cắt bỏ do quá trình đào cắt bầu rễ ở một giới hạn nhất định. Do đó, khả năng tái sinh của bộ rễ của những cây này sẽ kém đi rất nhiều.

Trong thực tế, những cây mai được khai thác ở vùng núi miền Trung hoặc ở Tây Ninh, biên giới Campuchia thường nằm ở dạng này, khả năng sống của chúng rất kém (chưa kể đến kỹ thuật khai thác). Bên cạnh đó, những gốc mai này lại thường có cấu trúc bộ rễ không phù hợp về mặt thẩm mỹ cho người chơi, như gốc bị thắt, bộ rễ có ít rễ lộ căn... cho nên ít được nhà vườn tìm chọn.

Ở những vùng đất bãi bồi, phù sa ven sông, do đất có nhiều chất hữu cơ, nhiều hạt sét, độ ẩm tốt, mực nước ngầm cao, cho nên bộ rễ cây mai không đâm sâu vào lòng đất, hệ thống rễ ngang (rễ bàng) phát triển rất mạnh, đây là hệ thống rễ quyết định sự hấp thụ dinh dưỡng, nước quan trọng đối với cây. Thông thường, phạm vi hoạt động của hệ rễ này không quá sâu, chủ yếu là ở lớp đất bề mặt.

Như vậy, khi đào bứng, bầu rễ cây mai sẽ còn nhiều rễ bàng, rễ hút đó là những rễ hoạt động, do đó khả năng tái sinh của cây mai là rất cao. Nhà vườn ở miền Nam thường ưu tiên chọn lựa những cây mai ở các vùng này. Hơn nữa, do bộ rễ bàng phát triển tốt sẽ tạo ra hình thái của gốc rễ cây mai dễ phù hợp với yêu cầu thẩm mỹ của người chơi hoa kiểng, đó là bộ rễ lộ căn, hình thể đẹp, gốc nở...

Như vậy, để bảo đảm cho việc lựa chọn một gốc mai và quyết định khai thác nó lên mà ít bị rủi ro cần phải lưu ý đến nhiều vấn đề:

- Đánh giá sức khỏe cây mai phải tốt, sung mãn, không bệnh, có bộ rễ bàng tốt hơn bộ rễ đâm sâu, cành ngắn, khỏe, không teo tóp, vỏ cây không bị nứt nẻ

- Nên khai thác vào giai đoạn cây ngừng sinh trưởng, lá già hoặc đã rụng lá là tốt nhất. Nếu không tự khai thác được mà phải mua lại của nhà vườn thì nên chọn mua vào thời điểm cuối năm, đó là mùa khai thác phù hợp nhất đối với sự phát triển của cây mai trong tự nhiên.

- Một khi mua lại cây nhà vườn đã đào lên mà chúng ta còn nghi hoặc nhà vườn khai thác cây không đúng thời điểm, có thể quan sát thêm ở chi tiết này dựa vào kinh nghiệm: bằng cảm quan nhìn thấy bộ rễ của cây không bị đen, không bị trở màu ở vết cắt, vết cắt còn mới, thân cành còn căng nhựa.

Nếu dùng móng tay bóc thử ở lớp vỏ cành, thấy vỏ dễ tróc, thì cây được khai thác vào giai đoạn thuận lợi. Nếu vỏ hơi khó tróc, khi tróc vỏ thấy nhựa bên trong đã trở màu thì khả năng tái sinh của cây sẽ kém.

B – Kỹ thuật bứng

Để bảo đảm cho việc tái sinh của gốc mai sau khi đào bứng lên, cũng cần đến những hiểu biết cơ bản về mặt kỹ thuật làm vườn.

Như chúng ta biết rễ làm nhiệm vụ hút nước, hút dinh dưỡng cung cấp cho cây và phần cành lá làm nhiệm vụ tổng hợp các chất để nuôi cây thông qua quá trình quang hợp. Giữa các bộ phận ở dưới mặt đất và trên mặt đất có sự tương quan, tác động, ảnh hưởng lẫn nhau trong mối quan hệ cân bằng sinh học của một cơ thể thống nhất. Khi chúng ta bứng cây lên, cũng cần phải biết tạo ra sự cân bằng tương đối giữa hai phần này, sẽ giúp cây tái sinh tốt hơn. Do đó, cần phải thực hiện đúng các bước kỹ thuật sau:

1. Cắt cành

Đây là công việc quan trọng đầu tiên, mục đích của việc cắt cành là nhằm hạn chế sự mất nước và sự tiêu hao dinh dưỡng của cây.

Khi đào bứng cây lên, bộ rễ của cây mai đã bị cắt bỏ đi rất nhiều, do chúng ta không thể nào đào thật lớn và thật sâu, để lấy được hầu hết các rễ hoạt động, những rễ này làm nhiệm vụ hút nước và dinh dưỡng cung cấp cho hoạt động sống của cây. Như vậy, nếu chúng ta không cắt bỏ bớt cành và lá thì sẽ diễn ra sự

mất cân bằng sinh học giữa phần bên dưới và bên trên của cây, làm cho cây khó có cơ hội hồi phục.

Trước tiên là bộ lá trên cây vẫn tiếp tục thoát hơi nước, do đó nó sẽ rút nước bên trong thân, làm cho cây mất nước dần, dẫn đến cây bị kiệt nước mà khô héo. Bên cạnh đó, các cành nhánh còn lại nhiều ở trên cây cũng là bộ phận tiêu hao năng lượng, mà lúc này nguồn cung cấp khoáng và nước đã bị cắt đứt. Do đó, cây càng mau rơi vào trạng thái kiệt quệ sinh lực, khó hồi phục.

Chính vì các lý do đó, khi bứng cây mai lên, việc đầu tiên cần phải cắt bỏ một phần lớn thân và cành lá, để bảo đảm cho sự cân bằng sinh học tương đối giữa rễ và thân.

Thông qua việc cắt thân cành, người ta còn kết hợp với việc tạo dáng cho cây mai. Đây là một kinh nghiệm riêng của nhà vườn, bằng cảm quan nhà vườn sẽ giữ lại một phần của thân, cành sao cho tương đối hài hòa với bầu rễ sau khi đã cắt gọn là được. Về mặt kỹ thuật thì không nên giữ lại bộ thân cành quá lớn và nhiều, mất cân đối với bầu rễ còn lại.

Thông thường chiều cao thân được cắt ở vị trí mà nhà vườn sẽ quyết định tạo dáng về sau cho cây. Ở đây có sự tương quan nhất định với tỉ lệ của gốc, sẽ không

có nhà vườn nào lại cắt thân quá cao trên một gốc có kích thước nhỏ, vừa không đẹp, vừa mất cân bằng.

Nếu trên một gốc mai được quyết định tạo thành Bonsai trong tương lai, nhà vườn sẽ căn cứ vào tỉ lệ gốc và thân theo tiêu chuẩn thẩm mỹ của Bonsai hoặc căn cứ vào nét lượn của thân, nhánh để cắt tạo ra góc chuyển hợp lý cho thân. Có thể cắt bỏ thân chính ở sát những gốc cành lớn và lấy đoạn thân cành biến thành thân chính cho cây.

Theo kinh nghiệm, thì nên cắt giảm độ dài của cành trên thân càng nhiều càng tốt. Cây mai vàng có khả năng phát chồi mới rất mạnh, nhiều khi cành được cắt sát vào thân, sau này nó vẫn có khả năng phát ra nhiều chồi mới ở tại vết cắt. Dĩ nhiên, khi cắt tạo hình thì các cành bên dưới nên cắt dài hơn những cành bên trên, để tạo ra được bố cục hợp lý của tán lá trong tương lai về mặt thẩm mỹ cũng như sinh học.

Lưu ý: riêng trên cây mai Tứ quý, khả năng phát chồi mới của nó kém hơn cây mai vàng rất nhiều. Cho nên, trên cây mai Tứ quý nhà vườn không bao giờ cắt cành sát vào thân như ở cây mai vàng, khả năng phát chồi của nó ở các vết cắt sát thân thường rất kém. Theo kinh nghiệm, nhà vườn, họ thường cắt cành ở cây mai Tứ quý dài hơn so với cây mai vàng, thông thường độ dài cành còn lại từ 7 – 10 cm trở lên.

Cụ thể khi cắt cành người khai thác chỉ cắt bỏ cành sơ bộ, sau khi bứng được cây mai và chuyển về đến vườn ươm, nhà vườn mới cân nhắc cụ thể lần cuối cùng, trước khi quyết định cắt tạo dáng.

Sau khi đã kết thúc quá trình cắt thân, cành, nên bôi thuốc bảo vệ vết cắt, để chống mất nước cho cây và cũng bảo vệ vết cắt ít bị hư mục về sau này.

Các loại thuốc được sử dụng như: mỡ bò trộn ký ninh, keo tạo màng trong công nghiệp, nhựa thông, vôi, thậm chí dùng cả bùn non, hay đơn giản nhất là dùng bao ni-lông bịt kín vết cắt lại cũng được.

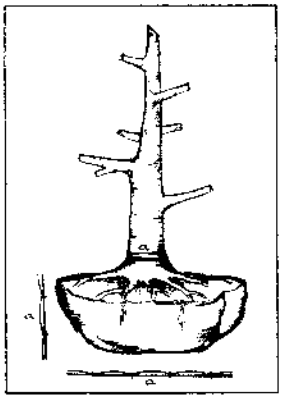
2. Cắt rễ

Sau khi cắt cành sơ bộ, cho dễ quan sát và đánh giá kiểu dáng, việc đào bứng cây mai bắt đầu. Trước tiên, cần gạt bỏ dần bớt lớp đất bề mặt, cho đến khi cổ rễ cây mai lộ rõ ra. Quan sát và kiểm tra cấu trúc bộ rễ, để từ đó xác định được kích thước của bầu đất cần đào.

Bầu rễ cây mai sau khi đào lên và được cắt bỏ hoàn toàn lần cuối cùng sẽ có đường kính bằng 4 – 5 lần đường kính của gốc mai, và chiều sâu của bầu đất khoảng 2 – 3 lần đường kính gốc là được.

Nếu cây mai mọc ở vùng đất màu mỡ, có mực nước ngầm cao và thấy có nhiều rễ bàng nhỏ trên bề

mặt đất thì có thể bầu đất không cần phải cắt lớn và sâu đến thế, bầu đất có thể thu nhỏ và mỏng hơn.

Khi tiến hành đào gốc, chú ý nên đào rộng, và lớn hơn dự kiến của bầu rễ sẽ được xác định về sau. Sau khi đào lấy được cây lên khỏi mặt đất, nên kiểm tra và tiến hành cắt gọt lại một lần nữa, lúc này, cần cắt loại bỏ những rễ bị gãy, tét, bầm giập để khỏi hư thối rễ về sau này trong quá trình trồng (có thể thực hiện việc này ở vườn ươm).

Nếu các vết cắt rễ có kích thước lớn hơn 3 – 4 cm thì nên dùng các thuốc bảo vệ rễ bôi vào để vết cắt khỏi thấm nước và hư phần gỗ về sau, đối với những rễ nhỏ hơn thì không nên bôi thuốc.

Khi đã đào được phần đất xung quanh theo đường vành khăn, bộ rễ đã lộ ra, dùng cưa hoặc kéo cắt rời các rễ. Sau đó xô nghiêng cây về một bên, luồn cưa, kéo xuống dưới đáy bầu, cắt rời phần rễ ở bên dưới bầu đất.

Sau khi đã cắt xong bộ rễ, xô nghiêng cây qua một bên, luồn bao đay, bao dứa xuống dưới đáy bầu, bao đã được gấp trước một nửa. Xô nghiêng cây theo hướng ngược trở lại, rút một phần bao đã được gấp sẵn ra, sau đó nắm bốn góc bao, khiêng cây lên mặt đất, cột túm bốn góc bao lại, dùng thêm dây bó xung quanh bao và bầu rễ để giữ bầu rễ ổn định không bị vỡ trong quá trình vận chuyển.

Yêu cầu kỹ thuật:

- Dụng cụ cắt tỉa nên sắc, bén ngọt để vết cắt không bị dập nát, vết thương sẽ mau lành.

- Trước khi trồng vào chậu cần kiểm tra cắt gọt lại bộ rễ, để loại bỏ những đầu rễ bị gãy, tét, bầm dập trong quá trình đào bứng hay vận chuyển. Các vết thương dập nát này sẽ dễ bị nhiễm nước, nhiễm nấm bệnh dẫn tới hư, thối rễ về sau. Rễ sẽ khó tái sinh.

- Thực tế, không nên trồng cây liền, mà nên để cây vài ngày ở trong mát, để giữ các vết cắt của rễ khô

ráo trong vài ngày, tự thân nó sẽ khô nhựa và bịt kín các vết thương. Do đó khi trồng vào chậu rễ ít bị thấm nước và hư thối, điều này dễ dàng giúp cho rễ hồi phục và tái sinh tốt.

- Cũng nên tháo bỏ bớt một phần bầu đất, để lộ ra một phần đầu rễ, để bộ rễ dễ dàng ra rễ mới, do nó tiếp xúc được với không khí trong chất trồng tốt hơn.

C - Trồng cây mai mới bứng vào chậu

Sau khi chọn được cây mai ưng ý về hình dáng, và các công đoạn kỹ thuật về cắt thân, cành, rễ đã thực hiện xong, đến lúc cây mai được đưa vào chậu để nuôi dưỡng lại. Đây cũng là một khâu quan trọng trong quá trình nuôi dưỡng cây mai trong giai đoạn đầu tiên.

Việc trồng cây mai vào chậu tưởng như đơn giản, nhưng cũng có không ít người đã phạm phải những sai lầm kỹ thuật đáng tiếc dẫn đến làm chết gốc mai. Nên xác định rõ trong giai đoạn này, yêu cầu quan trọng nhất là cây mai phải tự tái sinh và hồi phục tốt.

1. Chọn chậu

Việc đầu tiên cần làm là chọn chậu cho phù hợp với gốc mai.

Nên chọn chậu có bề rộng và bề sâu phù hợp với bầu rễ của cây mới đào. Kích thước chậu nên lớn hơn

bầu rễ một ít, không nên để cho bầu rễ chạm sát vào thành chậu, khoảng cách giữa bầu rễ và thành chậu sẽ được phủ một lớp chất trồng mới giúp cho cây ra rễ mới dễ dàng.

Chậu thường có đường kính gấp 6 đến 7 lần đường kính gốc là vừa, bề sâu của chậu sẽ phụ thuộc vào bề rộng của chậu, hay độ sâu của bầu rễ. Hoặc cũng có thể dự đoán đường kính của tán lá về sau của cây là bao nhiêu, thì đường kính chậu có thể bằng hay nhỏ hơn một ít là cân bằng.

Chậu phải có lỗ thoát nước thật tốt. Không được đọng nước ở đáy chậu.

Chậu thoát nước kém sẽ làm cho những vết thương ở bộ rễ mới bị cắt dễ bị nhiễm bệnh. Đây cũng là một yêu cầu kỹ thuật quan trọng giúp cho rễ tái sinh tốt. Hiện nay những loại chậu men được sản xuất thường không bảo đảm được yêu cầu này, cho nên nhà vườn thường phải đục thêm hoặc khoan làm rộng thêm lỗ thoát nước cho chậu trồng những cây vừa đào lên.

2. Chuẩn bị chất trồng

Do cây mai trong giai đoạn này bộ rễ đã bị cắt rất nhiều, gần như không còn rễ hoạt động. Cho nên, trên thực tế khả năng hấp thu nước và dinh dưỡng của

cây gần như không còn. Do đó, việc quan trọng nhất trong giai đoạn này là làm sao tạo điều kiện môi trường cho cây mai tái sinh và phát triển lại bộ rễ hoạt động mới, chứ không phải là việc cung cấp nhiều nước và nhiều dinh dưỡng.

Nhiều người rất sai lầm trong khâu này, cứ lo sợ rằng do cây mai mới đào đã mất bộ rễ quá nhiều cho nên, cần phải nhanh chóng cung cấp nhiều nước và chất trồng phải giàu dinh dưỡng để cho cây mau hồi phục và phát triển tốt về sau. Do đó, họ thường trộn chất trồng quá giàu dinh dưỡng và cho rằng khi cây ra rễ mới sẽ gặp ngay nguồn dinh dưỡng dồi dào có sẵn trong chậu, cây sẽ phát triển mạnh lên. Nhưng thực tế về mặt kỹ thuật, nếu chất trồng trong giai đoạn này quá nhiều dinh dưỡng, quá nhiều chất giữ ẩm, hay tưới nhiều nước sẽ làm cho bộ rễ tái sinh rất kém, trường hợp xấu nhất là bộ rễ sẽ bị thối và nhiễm bệnh dẫn tới làm chết cây.

Lý do đơn giản là chất trồng quá ẩm, quá thừa nước, sẽ làm cho lượng không khí xâm nhập vào chất trồng ít, dẫn tới lượng oxy trong chất trồng thấp, sẽ làm cho rễ non chậm phát triển (điều này còn do nguyên nhân tâm lý sợ cây đã mất bộ rễ, cây sẽ thiếu nước, cho nên người trồng thường tưới thật nhiều nước, cho an tâm !).

Bên cạnh đó, chính lượng phân bón, chất hữu cơ dồi dào trong chất trồng là môi trường rất tốt cho vi sinh vật hoạt động, sinh sôi này nở mạnh, và trong điều kiện độ ẩm của chất trồng cao hay thừa nước, những vi sinh vật này sẽ phát triển mạnh, và tấn công vào các vết thương mới của rễ, làm cho bộ rễ bị hư, thối và nhiễm bệnh, bộ rễ mới sẽ khó tái tạo được.

Như vậy, yêu cầu căn bản của chất trồng trong giai đoạn này cần phải:

- Thoáng khí, xốp
- Chỉ giữ vừa đủ ẩm
- Bảo đảm thoát nước thật tốt
- Trong chất trồng nên chứa ít chất hữu cơ, thậm chí là không có phân bón.

Trên thực tế, các nhà vườn ở miền Nam thường sử dụng chất trồng là tro trấu được đốt chưa hoàn toàn (than tro còn hình dạng vỏ trấu), tro trấu đã được rửa mặn một thời gian sau khi đốt, bằng cách tưới nhiều nước, để làm chất trồng chính cho việc ươm nuôi cây mai mới đào.

Trong quá trình tạo chất trồng, cũng có thể gia tăng thêm một số chất giữ ẩm như xơ dừa, nhưng cũng chú ý chỉ nên gia thêm với một lượng rất nhỏ, vì

xơ dừa cũng giữ nước cao, không có lợi cho sự tái sinh rễ trong giai đoạn này, nhất là vào mùa mưa, chất trồng nhiều xơ dừa sẽ ngậm nước rất lâu dẫn đến chất trồng bị úng, bí.

Ở miền Trung ít có tro trấu, có thể sử dụng cát hạt lớn để trồng cây mới đào cũng rất tốt. Tuy nhiên nhược điểm của cát là nặng nề khi di chuyển chậu trong vườn.

Có thể dùng tro trấu trộn với cát để trồng trong giai đoạn này là thích hợp nhất.

Các loại chất trồng được giới thiệu như trên, sẽ bảo đảm các yêu cầu kỹ thuật cho việc tái sinh bộ rễ tốt nhất. Vì trong giai đoạn này, bộ rễ chưa cần nhiều dinh dưỡng mà chỉ cần giữ đủ ẩm mà thôi.

Yêu cầu kỹ thuật cao nhất để cho rễ tái sinh mạnh trong thời điểm này là lượng oxy trong chất trồng phải cao.

3. Trồng vào chậu

Khi trồng cây mai vào chậu, việc trước tiên cần lót một lớp sỏi, gạch vụn ... ở phía dưới đáy chậu để giúp cho việc thoát nước thật tốt.

Sau đó, cho vào một lớp chất trồng vừa phải, nhẹ nhàng đặt bầu cây vào, tiếp tục cho thêm chất trồng

vào xung quanh bầu rễ từ từ, dùng tay hay que tre xăm nhẹ cho lớp chất trồng lèn kín xung quanh bầu rễ, không để bầu rễ và chất trồng có những khoảng trống tạo thành những túi khí, rễ sẽ khó phát triển.

Tiếp tục cho thêm chất trồng vào, cho đến khi lấp đầy bầu rễ.

Cũng có thể cho chất trồng vào đầy, sau đó tưới đẫm nước, dùng tay lắc nhẹ cây, dao động của bầu rễ sẽ giúp cho chất trồng và bầu rễ tiếp xúc tốt mà không còn khoảng trống.

Nên lấp đầy chất trồng cho tới cổ rễ, để bảo đảm giữ ẩm cho bộ rễ. Nhưng cũng không nên cho vào nhiều và lấp quá sâu, hoạt động tái sinh của rễ sẽ bị yếu đi.

Lưu ý: những cây mai trong khi khai thác có việc gạt bỏ bớt một lớp đất bề mặt để cho lộ bộ rễ và để khoe bộ rễ trong tương lai, thì trong giai đoạn này, cũng nên che phủ một lớp chất trồng để bảo vệ nó, tránh việc để bề mặt rễ bị tiếp xúc đột ngột với nắng nóng, dễ làm vỏ rễ bị khô và cháy, ảnh hưởng đến việc tái sinh. Việc phô diễn bộ rễ nên thực hiện từ từ theo thời gian khi cây đã sống và đã phát triển mạnh.

Sau khi trồng xong nên đặt chậu mai vào vị trí ít nắng, khuất gió, để giữ ẩm và hạn chế sự mất nước của phần thân cây.

Ở nhà vườn, họ thường dùng rơm, cỏ khô... bọc kín thân cây mai trong giai đoạn này, để tránh cho thân cây bị mất nước và tiếp xúc trực tiếp với nắng mặt trời. Lớp rơm bảo vệ này còn giữ được độ ẩm tương đối cho thân mai cũng như cách nhiệt tương đối tốt. Cũng có thể dùng bao ni-lông trùm kín toàn bộ cây để bảo vệ độ ẩm.

Chậu cũng nên kê cao lên khỏi mặt đất, để cho dễ thoát nước, chống ngập úng và cũng như chống sự xâm nhập của côn trùng hại rễ.

D - Chăm sóc gốc mới trồng

Trong giai đoạn đầu tiên của cây mai mới được trồng vào chậu, thì mục tiêu quan trọng nhất là làm sao tạo điều kiện cho cây tái sinh tốt. Tự bản thân nó phải hoạt động mạnh để tái tạo lại bộ rễ, phát sinh chồi mới... Nếu vấn đề này diễn ra tốt, thì khả năng sống còn của cây mới cao. Cho nên, cần hiểu rõ những yêu cầu kỹ thuật của giai đoạn này để tác động và tạo điều kiện cho cây được tái sinh thật thuận lợi.

1. Tưới nước

Ở những người chưa thông thạo kỹ thuật làm vườn, thường có tâm lý lo sợ rằng: cây mới đào lên do bị mất nhiều rễ, sẽ dẫn tới thiếu nước, làm chết cây. Do đó, sau khi cây được đào lên, họ thường vội trồng ngay và hằng ngày cây mai thường được tưới rất nhiều nước, thậm chí tưới rất nhiều lần trong ngày. Điều này rất tai hại, đa số cây mai mới khai thác thường bị chết, một phần là do nguyên nhân này.

Như ở các phần trên đã phân tích, giai đoạn này cây chưa hấp thụ được nhiều nước cùng với dinh dưỡng, cho nên yêu cầu quan trọng nhất trong lúc này là chỉ cần giữ đủ độ ẩm cho thân và bộ rễ là được. Không nên tưới thừa nước, chất trồng ngậm nước lâu, dẫn tới oxy khó xâm nhập vào chất trồng, rễ non sẽ khó ra và rễ dễ bị thối.

Nếu trời nắng nóng, có thể phun sương lên phần thân cây vài lần trong ngày, để giữ ẩm cho thân. Phần bầu rễ và đất trong chậu trồng chỉ nên tưới khi nào có dấu hiệu khô mà thôi, chỉ cần giữ vừa đủ ẩm cho chất trồng là tốt nhất.

Như vậy số lần tưới nước cho gốc mai, cũng như lượng nước tưới trong ngày cần hết sức linh hoạt, nên dựa vào sự quan sát thực tế: như độ ẩm không khí,

nhiệt độ, nắng, gió ... không nên cứng nhắc trong việc số lần tưới, hay lượng nước tưới nhiều hay ít.

2. Bón phân

Không nên bón phân vào giai đoạn này, vì cây chưa thật sự hấp thụ được dinh dưỡng qua bộ rễ. Trong thời gian khoảng 30 đến 60 ngày đầu, tự thân của cây mai sẽ huy động chất dự trữ trong thân để tái sinh bộ phận mới. Lúc cây mai đã phát đọt chồi mới và hãy còn non, thì hệ rễ của nó vẫn còn chưa phát triển và hoạt động một cách hoàn toàn. Cho nên, nó vẫn chưa hấp thụ được dinh dưỡng trong đất, lúc này cây chỉ sống bằng lượng nhựa dự trữ trong thân.

Một thời gian sau, khi bộ lá đã chuyển sang màu xanh sậm thì bộ rễ mới bắt đầu hoạt động mạnh, nhưng nó vẫn chưa phát triển hoàn toàn. Do đó, trong giai đoạn này nếu cần thiết phải hỗ trợ thêm cho cây mai thì tốt nhất nên hỗ trợ cho nó bằng phân bón qua lá, vì lá cũng là một bộ phận hấp thu được dinh dưỡng.

Cho đến khi bộ lá đã có màu xanh sậm, dày, cứng lá, và có dấu hiệu phát ra đợt lộc non mới nữa, thì lúc này mới nên bón phân cho nó qua rễ, nhưng nồng độ nên loãng. Lưu ý phân bón lá trong thời điểm này nên chứa hàm lượng đạm cao. Lượng phân bón qua rễ nên sử dụng phân đạm pha loãng, một ít phân

hữu cơ hoai mục, hay đã qua chế biến vì bộ rễ lúc này hãy còn yếu.

3. Sâu bệnh

Trong lúc cây vừa phát ra chồi mới, cũng là lúc mà sâu bệnh dễ tấn công nhất. Nếu rơi vào trường hợp này, cây mai lại mất sức thêm một lần nữa. Do đó, cây dễ bị suy yếu dần, do chồi non không phát triển tiếp tục và hoạt động được một cách thuận lợi. Nếu không phát hiện sâu bệnh sớm có thể cây mai sẽ kiệt sức dần. Do đó cần phải chú ý phòng ngừa sâu bệnh ngay từ lúc này.

Phần III

KỸ THUẬT GHÉP MAI

Đa số những cây mai trong tự nhiên thường có những phẩm chất về hoa không đạt với yêu cầu thưởng thức của người chơi mai. Cho nên, nhà vườn thường sử dụng biện pháp ghép để cải tạo giống. Từ một gốc mai hoang dại có hoa xấu, nhạt màu, ít cánh ... thông qua kỹ thuật ghép sẽ trở thành một gốc mai có hoa đẹp theo ý muốn chủ quan của nhà vườn về mặt cấu trúc, kích thước, màu sắc, độ bền ...

Thực ra đây chỉ là một phương pháp nhân giống vô tính, người ta lấy bộ phận của cây này và ghép lên một cây khác. Thường cây ghép sẽ có được những đặc điểm như cây giống theo sự mong muốn của nhà vườn. Cây sẽ cho hoa sớm và phẩm chất tốt.

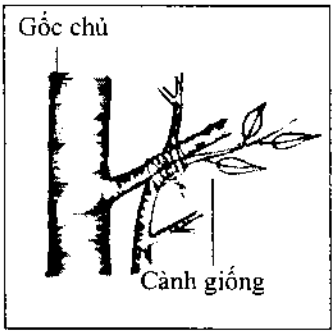
Cây mai có thể được ghép theo một trong ba cách sau:

1. Ghép áp

Thao tác:

- Dùng dao bén gọt bỏ một phần vỏ của cành

giống cho đến phần gỗ, chiều dài khoảng 3 – 4 cm. Bên cành của gốc chủ (gốc được ghép) cũng gọt bỏ một phần với kích thước tương tự.

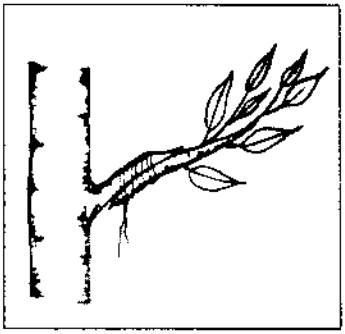
- Áp hai phần vừa gọt vỏ lại với nhau và cột cố định chúng bằng dây ni-lông.

- Đối với những cành hoặc thân có kích thước hơi lớn có thể cố định thật chặt chúng lại với nhau bằng đinh vít kim loại không rỉ như đồng thau...

- Chú ý, cần chống thấm nước vào vết ghép để không bị thối vết ghép. Nếu nước thấm vào vết ghép thì vết ghép sẽ không liền da.

Sau thời gian từ 3 đến 6 tháng, khi thấy 2 phần vỏ tiếp hợp với nhau tốt, tiến hành cắt bỏ phần ngọn

của gốc chủ và phần gốc của gốc giống ghép, ta sẽ có một cây mai ghép.

Thông thường những cành ghép còn non tơ, khả năng tiếp hợp tốt và nhanh hơn.

Lưu ý: sau khi cắt rời nên giữ nguyên phần dây cột thêm một thời gian nữa là tốt nhất.

2. Ghép chồi

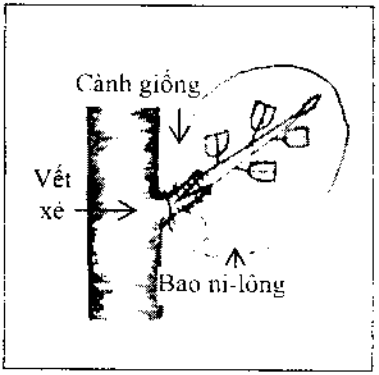
Là phương pháp cắt rời một đoạn chồi ngọn sinh trưởng của cây giống và ghép vào thân hay cành của gốc chủ.

Phương pháp này có hệ số nhân giống cao hơn phương pháp ghép áp, tuy nhiên nó đòi hỏi cần có kỹ thuật và tay nghề khéo léo của người làm vườn.

+ ***Ghép ngọn:*** (cắm đọt) là cách dùng ngọn giống, ghép vào thân cây chủ, cách này được thực hiện trên cây có kích thước thân còn nhỏ.

Thao tác:

- Cắt bỏ phần thân gốc chủ, chừa lại khoảng 5 – 10 cm. Dùng dao bén chẻ thân một đoạn 2 – 3 cm và mở miệng thành hình chữ V.

- Chọn ngọn giống ghép có 2 – 3 mắt lá tốt và khỏe, cắt bỏ bớt diện tích lá, chỉ nên giữ lại 1/3 diện tích để hạn chế khả năng thoát nước.

- Vạt nhọn gốc cành ghép theo hình nêm, vết gọt phải sắc ngọt.

- Cắm cành ghép vào vết xẻ của gốc chủ. Chú ý, ít nhất là phải có một bên của vỏ cành ghép và vỏ gốc chủ tiếp xúc với nhau thật tốt.

- Dùng dây ni-lông buộc chặt vết ghép lại, sau đó dùng bao ni-lông trùm kín toàn bộ phần mới ghép lại, để giữ độ ẩm cho ngọn ghép.

Sau 4 đến 6 tuần vết ghép sẽ tiếp hợp. Chỉ tháo bao ni-lông sau khi quan sát thấy đoạn ghép đã phát triển những chồi non mới.

Chỉ nên tháo dây cột ở mối ghép khi chắc chắn rằng cành ghép đã tiếp hợp tốt, thường thời gian 2 đến 3 tháng tùy cây.

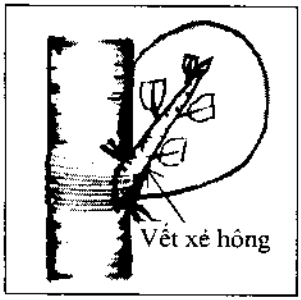
Lưu ý: Để cây chỗ ít nắng hay che bớt nắng cho cây trong thời gian đầu, tránh nắng chiếu trực tiếp vào phần ghép, sẽ làm cho đoạn ghép dễ chết vì nóng do hiệu ứng nhiệt trong bao ni-lông.

+ ***Ghép cành:*** (ghép hông) tương tự như cách ghép ngọn.

Là cách dùng ngọn giống ghép, để ghép thẳng vào tược của cành hay bên hông của thân cây chủ. Đây còn là một biện pháp để hỗ trợ cho những vị trí thiếu cành trên cây.

Thao tác:

- Dùng dao bén tách một phần vỏ của thân cây chủ, hay phần vỏ của một tược cành theo đường xéo từ trên xuống.

- Vạt xéo chồi ghép ở phần gốc tương ứng với vết mở trên gốc chủ.

- Cho chồi ghép vào vết mở và buộc chặt lại như phần trên.

Tuy hai phương pháp ghép áp và ghép cành đơn giản và dễ thực hiện, nhưng hệ số nhân giống thấp, tược ghép thường dễ bị khô và xác suất thành công không cao. Hơn nữa, vết ghép về sau thường có vết sẹo thô, tính thẩm mỹ không cao, nhất là đối với cây mai Bonsai, yêu cầu tính thẩm mỹ rất cao. Do đó, đa số nhà vườn thường ít sử dụng hai phương pháp này.

Một phương pháp ghép được nhà vườn thường sử dụng nhiều trên cây mai là phương pháp ghép mắt. Chúng ta sẽ phân tích sâu hơn về kỹ thuật ghép mắt trên cây mai.

3. Ghép mắt

Là phương pháp ghép để tạo ra cành mới từ một mắt lá của giống được chọn, mắt ghép được chọn có thể từ một mắt lá đã rụng cuống (mắt rụng), hay từ một mắt lá còn nguyên.

Phương pháp này có ưu điểm là hệ số nhân giống cao, thời gian nhân giống nhanh, tính hiệu quả và thẩm mỹ cao. Tuy nhiên, nó cũng có nhiều khó khăn về mặt kỹ thuật đối với những người mới tiếp cận với nghề, đòi hỏi người ghép phải có tay nghề.

Quy trình:

+ Chuẩn bị gốc chủ (gốc dùng để ghép)

Đây là khâu chuẩn bị rất quan trọng để bảo đảm cho quá trình ghép sau này đạt được kết quả cao.

Thông thường, người mới làm quen với nghề, chỉ quan tâm tới kỹ thuật ghép mà không lưu ý đến bước cần phải chuẩn bị này. Cho nên có nhiều trường hợp thao tác ghép mắt thì rất tốt và đúng kỹ thuật,

nhưng mắt ghép lại không phát triển được, hoặc phát triển rất yếu ớt.

Yêu cầu quan trọng đầu tiên của quá trình ghép mắt là gốc chủ phải phát triển mạnh. Cây chủ phải đang ở trong giai đoạn sinh trưởng, và phát triển tốt, ở giai đoạn này cành chủ sẽ có nhiều nhựa, do đó quá trình tiếp hợp diễn ra tốt hơn.

Khi quan sát hình thái bên ngoài của gốc chủ sẽ thấy cây phát triển xanh tốt, cành tược mọc mạnh, và giai đoạn tốt nhất là cành đã ra được 2 đến 3 đợt lộc non. Nếu cây đang ở trong trạng thái như thế thì nhựa sẽ nhiều, rất thuận lợi cho quá trình ghép và kết quả thường cao.

Trong quá trình nuôi dưỡng gốc chủ, nên diệt bớt những tược không cần thiết, chỉ giữ lại những tược ở vị trí cần ghép, để tập trung dinh dưỡng cho những tược sẽ được ghép sau này.

Thời điểm tốt nhất cho việc ghép là lúc mà tược cây chủ ở vào giai đoạn bánh tẻ (không già không non). Lúc này, quan sát trên tược cây sẽ thấy phần phía trong của tược đã đổi màu nâu nhạt, hay trổ một lớp cám trên vỏ, phần bên ngoài đỉnh ngọn vẫn còn xanh non. Đây là giai đoạn mà vỏ của cành chứa

nhiều nhựa nhất, cho nên nó rất dễ tróc vỏ, quá trình tiếp hợp với mắt ghép dễ dàng.

Cũng nên chuẩn bị cho gốc chủ phát triển tương đối đồng đều ở các tược định ghép, để khi ghép có thể tiến hành ghép đồng loạt ở các vị trí; có như thế sau khi xử lý các mắt ghép sẽ phát triển tương đối đồng đều, cây ghép sẽ phát triển tương đối đều và tốt.

Nếu các tược trên gốc chủ phát triển không đồng đều, mà vội vàng ghép vào các tược phát triển sớm, thì các tược phát triển sau khi ghép sẽ có kết quả không tốt, do quá trình ghép bị ngắt quãng sau một thời gian dài chờ đợi (ví dụ hôm nay ghép một mắt, chờ một thời gian sau nữa mới ghép tiếp), thì các vị trí ghép sau sẽ phát triển thường yếu đi do bị các chồi ghép trước lấn lướt.

+ Chuẩn bị mắt ghép

Nên chọn mắt ghép trên những cây khỏe mạnh và không bị sâu bệnh.

Vị trí của cành được chọn để lấy giống, nên chọn lựa ở những cành phía trên của tán cây. Đây là những cành mà khả năng sinh trưởng, phát triển của nó đang ở trạng thái hoạt động tốt, tuổi sẽ trẻ hơn so với các cành bên dưới tán cây. Do đó, mắt mầm của nó sẽ

hoạt động và phát triển mạnh hơn so với các mắt mầm ở những cành bên dưới, vì những cành này thường bị lão hóa sớm.

Vị trí để lấy mắt ghép trên cành giống, cũng thường được chọn ở vị trí từ giữa cành, hướng dần ra đầu ngọn.

Cành có mắt lá được chọn lựa để làm giống cũng nên chọn vào giai đoạn bánh tẻ, vì đó là lúc mà cành chứa nhiều nhựa nhất. Cho nên, nó sẽ dễ tróc ra khi tách vỏ, và ít làm hư mắt ghép.

Những lá có cuống to, tròn, lá khỏe, mắt ngủ của nó sẽ mạnh, do đó nó dễ dàng phát chồi sau khi ghép. Nếu lấy những mắt lá đã rụng, thì nên chọn những mắt còn lại dấu vết rõ ràng của mắt lá. Khi quan sát sẽ thấy lớp mày trắng ngà, hơi sưng u lên ở đốt cành, đó sẽ là những mắt lá phát triển mạnh về sau.

Về kích thước, nên chọn mắt lá và tược được ghép có kích thước tương đồng. Nếu lấy mắt lá lớn hơn kích thước của tược ghép (hoặc ngược lại) thì khi ghép trong quá trình buộc dây sẽ làm cho mắt ghép bị dập, bị nứt gãy, làm chết mầm.

Khi lấy mắt lá để ghép, người ta sẽ cắt bỏ phần lá ở vị trí sát cuống, không nên cắt quá sát vào cành vì

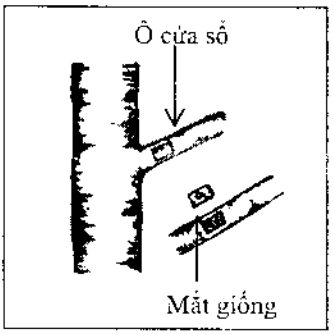
dễ làm thương tổn đến mắt mầm, nên cắt chừa lại phần cuống khoảng 1 mm là được.

Cành giống cũng nên ngâm vào nước trước khi cắt lấy mắt, cành sẽ hút trương nước, làm cho mắt ghép sẽ tróc ra dễ dàng hơn.

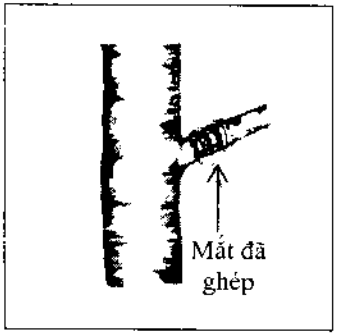
Lưu ý: không nên chuẩn bị giống lâu quá 24 giờ, khả năng phát triển của mắt ghép sẽ không còn tốt, do nước ngấm vào trong mạch nhựa sẽ làm thối mắt ghép về sau.

Thao tác:

- Đầu tiên, dùng dao ghép mở cửa sổ trên tược chủ. Có nhiều cách mở cửa sổ như mở hình chữ nhật, hình vuông, chữ I, chữ H, chữ T...; cách nào cũng được, nhưng phổ biến nhất là mở theo hình chữ nhật và hình vuông.

- Dùng dao bén có mũi nhọn, rạch vào tược chủ 4 đường cắt bén ngọt, vết rạch phải vào sát phần gỗ của tược. Sau đó, dùng mũi dao tách lấy miếng vỏ ra, chú ý không được làm bầm dập vết mở.

- Tương tự, bên mắt ghép cũng rạch 4 đường, nhẹ nhàng dùng mũi dao tách nhẹ, lấy miếng ghép ra, chú ý tránh làm dập, bể mắt ghép.

- Đặt mắt ghép vào ô cửa sổ. Yêu cầu cơ bản là kích thước mắt ghép vừa khớp với ô cửa sổ, không được lớn hơn. Nếu mắt ghép lớn hơn, mắt lá sẽ bị khô và chết do không tiếp hợp tốt với cành ghép.

Trong thực tế, để dễ dàng và có kết quả tốt, người ta thường lấy mắt ghép hơi nhỏ hơn kích thước của cửa sổ một ít. Thông thường, khi đặt mắt ghép vào

cửa sổ, mà nó hơi dịch chuyển nhẹ trong diện tích đó là đạt yêu cầu. Chính xác thì mắt ghép nên nhỏ hơn khoảng 0,5 đến 1 mm ở mỗi cạnh là tốt nhất.

- Dùng dây ni-lông mềm buộc vết ghép lại sau khi đặt được mắt ghép vào ô cửa sổ.

Cách quấn dây: nên quấn từ dưới quấn lên (kiểu lợp ngói) để hạn chế không cho nước xâm nhập vào vết ghép.

Khi quấn dây không nên quá chặt tay, cũng như quá lỏng.

+ Yêu cầu của thao tác:

- Phải nhanh và chính xác nhằm hạn chế sự khô nhựa của mắt ghép, cũng như của tược chủ.

- Vết cắt, vết mở phải sắc ngọt, bén cạnh, không được bầm dập, làm cho vết thương khó lành da.

- Không được làm bầm dập mắt ghép.

- Không nên chạm tay vào mặt trong của mắt ghép hay cửa sổ, vết thương sẽ dễ bị nhiễm trùng, khả năng tiếp hợp sẽ kém.

- Mối ghép phải tiếp xúc tốt với nhau.

Bên cạnh cách ghép mắt còn lá hay đã rụng lá, nhà vườn còn có thể ghép mắt là đã nhú chồi. Cách ghép cũng tương tự như trên.

Mầm lá được lấy thường trong giai đoạn chuẩn bị nhú lá mới.

Dùng dao bén lạng vào phần vỏ, có thể có cả một phần gỗ cứng, nhưng không quá sâu và dày. Bên tược chủ cũng mở cửa sổ có kích thước tương hợp. Đặt mầm vào ô cửa sổ rồi dùng dây ni-lông buộc lại. Lưu ý khi quấn dây thì dây quấn được quấn tránh phần mầm đang phát triển. Và nên dùng bao ni-lông bọc trùm mắt ghép lại để tránh nước xâm nhập vào.

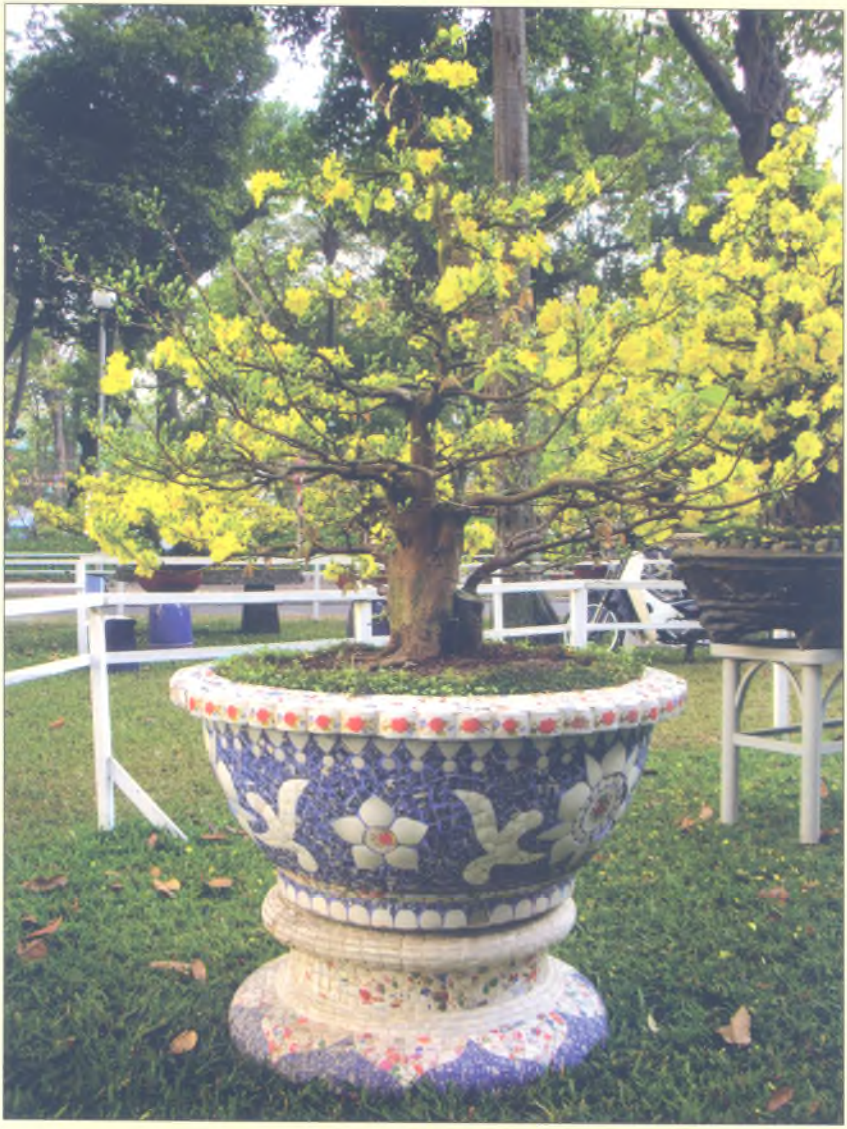
Chăm sóc mắt ghép

Sau khi thực hiện xong công việc ghép mắt, cây mai được chăm sóc một cách bình thường. Chỉ lưu ý trong những ngày đầu tiên, hạn chế đừng để nước xâm nhập vào mắt ghép.

Sau 3 đến 4 ngày, tại vết ghép sẽ hình thành mô sẹo giữa hai phần tược chủ và mắt ghép. Cho đến 7-8 ngày sau, nhu mô của hai phần sẽ hợp nhất lại với nhau, và khoảng sau 14 ngày, giữa tược chủ với mắt ghép sẽ tiếp hợp hoàn chỉnh, tượng tầng sẽ hình thành.

Cho nên sau 2 đến 3 tuần có thể tháo dây, kiểm tra mắt ghép. Nếu mắt ghép có màu xanh bình thường là tốt. Nếu màu của mắt ghép đen hay khô nghĩa là mắt ghép đã hư, có thể tiến hành ghép lại ở vị trí khác của tược chủ.

Sau khi tháo dây và quan sát thấy mắt ghép đã tiếp hợp tốt, tiến hành cắt bỏ tược chủ ở phía trên vết ghép từ khoảng 1 đến 2 cm, để kích thích cho mắt ghép mọc chồi.

Nếu trời quá nắng gắt, có thể dùng một chiếc lá ghim vào phía trên của tược chủ vừa cắt để che chắn bớt ánh sáng cho mắt ghép, giúp cho nó khỏi bị khô nhanh do nóng.

Trong khi chờ mắt ghép phát triển chồi, vào khoảng 3 đến 4 tuần, thì trong thời gian này các chồi của gốc chủ thường xuất hiện, chúng mọc lên trước và phát triển mạnh. Do đó cần phải diệt sớm những chồi từ cây mẹ này, để không xảy ra sự cạnh tranh giữa chồi chủ và chồi ghép, làm cho chồi ghép phát triển yếu đi hoặc có thể là không phát triển được.

Khi tược ghép đã phát triển được 8 đến 10 lá, có thể bấm đọt, để kích thích các chồi nách bên trong có cơ hội phát triển, tạo nên bộ xương cành chi tiết cho tán lá về sau.

Trong thời gian đầu chồi ghép phát triển mạnh và tốc độ tăng trưởng sinh khối của nó rất lớn, trong lúc đó vết ghép chưa hoàn toàn thành hình và cứng chắc, cho nên thường xảy ra trường hợp cành ghép bị gãy lọi ở ngay vết ghép, do tác động của gió hay nước tưới. Để hạn chế điều này, ngay từ khi tược ghép có 6 đến 8 lá nên cố định nó lại bằng dây nhôm, đồng (hay buộc nó vào một que chống cũng được).

Nhà vườn thường kết hợp việc cố định cành ghép ở giai đoạn này với việc uốn định dạng cho bộ cành trong tương lai. Cành được uốn sửa trong giai đoạn này có lợi là cành vẫn còn non mềm, chưa có lõi gỗ cứng nên dễ uốn, tuy nhiên cũng cần lưu ý, cành cũng rất dễ bị gãy khi uốn do tế bào hãy còn quá non.

Khi tưới nước, nên tưới nhẹ hạt trong thời kỳ này, do mối tiếp hợp của cành ghép và cây chủ là chưa hoàn toàn chắc, tưới nặng hạt thường làm nặng trĩu cành, dễ làm gãy tược ghép (cũng như gió mạnh).

Đến lúc bộ lá của cành ghép đã chuyển sang màu xanh sậm, nên bón thêm phân có hàm lượng đạm cao bổ sung cho cây, giúp cho cành ghép có điều kiện phát triển mạnh. Lượng phân bón trong lúc này nên bón loãng, để không làm xót rễ, vì lúc này rễ cây mai vẫn còn chưa phát triển hoàn toàn.

Cũng nên lưu ý trong thời gian cây đang phát triển chồi non, lá mới, cũng là lúc mà cây dễ bị sâu bệnh tấn công, cho nên cần phải lưu ý phòng trừ sâu bệnh trong giai đoạn này, tránh để cây bị mất sức do côn trùng chích hút nhựa, dẫn đến cây bị suy yếu về sau.

Phần IV

CHĂM SÓC CÂY MAI GHÉP

Trong tự nhiên cây mai có khả năng thích nghi cao với điều kiện sống. Nó có thể chịu được hạn hoặc cũng có thể chịu đựng điều kiện ngập úng trong vài ngày. Nó thích nghi được với nhiều loại nước có chất lượng khác nhau. Nhưng khi trồng vào chậu, với điều kiện sinh thái của chậu trồng, tính chống chịu của nó khác hẳn trong điều kiện tự nhiên. Cho nên, cây mai ghép cần có những điều kiện và chế độ chăm sóc riêng biệt.

Để có được một cây mai ghép ra hoa vào đúng dịp Tết, sinh trưởng phát triển tốt, đòi hỏi người làm vườn cần có nhiều tác động về mặt kỹ thuật ở các yếu tố cho thật chính xác.

1. Nước tưới

Về mặt sinh thái, cây mai có khả năng thích nghi rộng, chịu được nhiều nguồn nước có độ pH khác nhau. Ngưỡng thích nghi tốt của nó về độ pH của nước từ 5,5 đến 7. Đa số cây mai thường thích nước hơi chua. Nó cũng có thể chịu được nước có phèn nhẹ,

nhưng trong trường hợp này cây thường phát triển không tốt, lá hay bị cháy, rễ thường bị chột.

Yêu cầu của nguồn nước là phải sạch, không bị ô nhiễm và chứa nhiều kim loại nặng. Có thể sử dụng lượng nước tầng mặt của sông hồ, nước ngầm để tưới cho mai. Nếu sử dụng nước máy để tưới, nên chứa lại qua 24 giờ để làm bốc hơi bớt lượng Clo trong nước.

+ Cách tưới

Việc tưới nước cho cây mai không hề đơn giản chút nào. Đa số cây mai bị bệnh, yếu và chết thông thường nguyên nhân là do chế độ tưới nước không phù hợp.

Mỗi vùng có chế độ mưa, nắng, độ ẩm khác nhau. Cho nên cần phải thay đổi chế độ tưới thật linh động sao cho phù hợp trong từng điều kiện môi trường cụ thể. Nơi nắng nhiều và gió mạnh thì nên tưới nhiều và ngược lại.

Vào mùa nắng có thể tưới 2 lần 1 ngày, mùa mưa có thể 2 ngày 1 lần cũng được, hoặc cũng có thể không cần phải tưới nếu chậu trồng vẫn bảo đảm đủ độ ẩm.

Khi trời quá nắng nóng, nhiệt độ cao quá ngưỡng, bộ lá cây mai sẽ ngừng quang hợp, lúc này có thể phải tưới thêm vào buổi trưa để làm dịu mát không khí,

làm tăng độ ẩm môi trường và làm hạ nhiệt độ giúp cho cây mai quang tổng hợp được tốt. Trong điều kiện này, lưu ý khi tưới thì nên tưới nhiều nước cho cây và nên tưới rộng ra môi trường xung quanh, làm sao cho độ ẩm không khí và nhiệt độ của môi trường hạ xuống.

Lúc trời nắng nóng kéo dài mà lượng nước cung cấp cho cây mai không đầy đủ, cây vẫn chịu đựng được, nhưng bộ lá của nó thường rơi vào trạng thái mất nước, sẽ dẫn đến kết quả bộ lá mau già và rụng sớm.

Ở những vùng có độ ẩm cao, nhiệt độ thấp, lá sẽ ít thoát hơi nước, có thể số lần tưới nước ít hơn, mỗi ngày 1 lần hoặc 2 ngày 1 lần. Cũng nên giữ cho đất được khô ráo vào ban đêm, để đất không bị lạnh sẽ giúp cho bộ rễ hoạt động tốt hơn trong điều kiện này.

Sau những cơn mưa lớn kéo dài, cũng nên kiểm tra chất trồng trong chậu, nên để cho chậu được khô ráo do độ ẩm không khí cao, nước sẽ bị giữ lại trong chậu lâu hơn. Nhớ kiểm tra lỗ thoát nước coi chừng chậu bị úng.

Như vậy số lần tưới và lượng nước tưới phụ thuộc vào điều kiện cụ thể của môi trường.

Cũng nên lưu ý thêm, cây mới trồng, cây bị yếu thường cần lượng nước ít hơn so với cây phát triển tốt có bộ lá nhiều.

Nhìn chung, cần phải quan tâm đến sự biến đổi của nhiệt độ, độ ẩm không khí, gió... trong quá trình tưới.

Nếu tưới ít không đủ nước thì cây mai bị thiếu nước, làm cho khô cây, bộ lá mau già và mau rụng sớm; ngược lại, tưới thừa nước lại gây ra úng nước thối rễ. Như vậy, để tưới cho đúng nên nhớ nguyên tắc chỉ tưới khi cây cần nước và tưới đủ cho cây. Cách tưới tốt nhất là tưới cho đến lúc nước rịn ra ở lỗ thoát nước của chậu.

Nên tưới như phun mưa lên bộ lá, sẽ giúp cho lá rửa sạch bụi bặm, giúp cho khí khổng no nước mở căng ra, làm tăng cường khả năng hoạt động của lá. Lá cũng là một bộ phận hấp thu nước rất tốt. Cũng nên thường xuyên phun xịt dưới mặt lá, để phần nào loại trừ các côn trùng gây hại cho cây mai, chúng thường ẩn náu ở bên dưới mặt lá.

Cũng không nên tưới ướt đẫm bộ lá cây mai vào buổi chiều tối trong mùa có độ ẩm không khí cao, vì trong điều kiện độ ẩm cao, bộ lá sẽ lâu khô nước trên bề mặt, đây là điều kiện thuận lợi cho nấm bệnh sinh sôi nảy nở, tấn công vào cây mai.

2. Bón phân

Cây mai trồng dưới đất ở trong tự nhiên yêu cầu về phân bón không cao, vì bộ rễ của nó có thể tự vươn

xa đi tìm nguồn dinh dưỡng cho cây. Nhưng cây mai ghép được trồng trong chậu, vấn đề này đã khác đi rất nhiều. Hơn nữa, chất trồng trong chậu thường có hiện tượng bị rửa trôi dinh dưỡng nhanh hơn ở ngoài đất, do quá trình tưới nước và do sự hấp thụ của cây. Do đó, đối với cây mai ghép trồng trong chậu cần phải quan tâm đúng về vấn đề bón phân.

Cây mai là một cây lưu niên, khác hẳn một cây ngắn ngày, do đó cần phải cung cấp nguồn dinh dưỡng thật đúng và hợp lý thì mới có thể giúp cho cây sống bền với thời gian.

A- Phân hữu cơ

Là loại phân bón rất cần thiết cho cây mai, nó giúp cho cây phát triển bền vững lâu dài. Nó là chất nền chính làm cho chất trồng trong chậu bảo đảm được các tính chất tốt về mặt lý học, hóa học, sinh học, tạo điều kiện thuận lợi giúp cho bộ rễ sinh trưởng và phát triển tốt.

Phân hữu cơ cung cấp đầy đủ các chất khoáng đa lượng và vi lượng cho cây. Tuy phân hữu cơ bị phân giải chậm, nhưng cây sẽ hấp thụ dễ dàng và triệt để.

Điều quan trọng hơn cả là phân hữu cơ tạo nên một môi trường thuận lợi để cho bộ rễ hoạt động và phát triển tốt.

Trước hết, bản thân nó tạo ra chất mùn hữu cơ có khả năng cung cấp dinh dưỡng cho cây và tạo ra những keo mùn sẽ giữ lại khoáng cho chất trồng. Khi chúng ta bón phân hóa học cho cây, lượng khoáng này sẽ được giữ lại trong chất trồng tốt hơn, ít bị rửa trôi.

Phân hữu cơ còn tạo ra môi trường thuận lợi cho những vi sinh vật có ích trong đất hoạt động, làm cho chất trồng trở nên hoạt động hơn theo hướng có lợi cho bộ rễ cây.

Nếu ở những nơi pH của đất chua, hơi bị phèn, thì phân hữu cơ còn có tác dụng làm tăng độ pH của đất lên.

Nói chung, phân hữu cơ rất có lợi cho việc thay đổi tính chất của đất trồng theo hướng có lợi cho hoạt động sống của rễ. Những cây lâu năm như cây mai nhất thiết phải biết sử dụng phân hữu cơ để giúp cho nó phát triển bền vững.

Các loại phân hữu cơ thường dùng cho cây mai như: phân chuồng, phân rác, phân cá, phân dơi, phân xanh hay các phụ phẩm của quá trình chế biến nông sản như bánh dầu, khô dầu dừa...

Yêu cầu khi sử dụng phân hữu cơ nên ủ cho hoai mục, không nên dùng phân còn tươi dễ gây bệnh cho cây mai và mất vệ sinh.

Phân chuồng nên sử dụng cho bón lót là tốt nhất. Những phụ phẩm như bánh dầu, phân dơi... có thể bón bổ sung theo từng đợt trong năm.

Hiện nay trên thị trường các nhà sản xuất đã chế biến sẵn các loại phân hữu cơ rất tiện lợi cho việc sử dụng như phân hữu cơ vi sinh, Sông Gianh, Thiên Nông, Dynamic...

B- Phân vô cơ

Là phân bón có nguồn gốc hóa học. Tác dụng của phân vô cơ là nhanh và hữu hiệu, tuy nhiên, nếu sử dụng không khéo, nó lại gây hại cho cây. Phân hóa học được phân chia thành các nhóm:

1. Nhóm đại lượng

Là nhóm khoáng được cây sử dụng nhiều trong quá trình sinh trưởng, gồm có các nguyên tố chính như sau:

+ Đạm (nitơ):

Đạm cần thiết cho giai đoạn cây mai tăng trưởng phát triển mạnh, lúc cây ra lá non, đẻ cành nhánh mới rất cần lượng đạm. Đủ chất đạm cây mai xanh lá, lá lớn. Thiếu đạm cây có lá nhỏ, lá vàng, bạc màu, cây còi cọc, sinh trưởng kém.

Có các loại phân đạm sau: urê, đạm sunfat, đạm clorua, đạm nitrat...

+ Lân (photpho):

Lân cần thiết cho cây mai ở giai đoạn chuẩn bị tạo nụ, giúp cho lá cứng, dày, ít sâu bệnh, giúp cho bộ rễ phát triển mạnh. Giúp cho cây tăng khả năng chống chịu với môi trường bất lợi.

Có các loại phân lân như sau: lân nung chảy, hay apatid (lân tự nhiên).

+ Kali (K):

Kali giúp cho cây mai cứng cáp, già sinh lý, giúp cho cây ra hoa tốt, nụ chín đều, nhiều nụ. Đủ Kali phẩm chất của hoa tốt hơn nhiều như hoa nở bền, lâu rụng, cánh hoa dày, cứng, màu sắc tươi hơn. Sức chống chịu của cây đối với điều kiện bất lợi của môi trường cũng cao hơn.

Có các loại phân Kali như sau: Nitrat Kali, Clorua Kali, Sunfat Kali...

2. Nhóm trung lượng

Là nhóm khoáng có nhiều trong đất tự nhiên như Lưu huỳnh (S), Canxi (Ca)...Tuy nhiên cây mai trồng trong chậu cũng bị thiếu những chất này do điều kiện

của chất trồng. Người ta thường bổ sung vôi, đất vườn có màu ,thường trong phân hữu cơ các thành phần này ít bị thiếu.

3. Nhóm vi lượng

Là nhóm khoáng cây sử dụng rất ít, có thể nói là cực thấp, tuy nhiên nếu thiếu các chất này sẽ làm ảnh hưởng đến quá trình phát triển của cây về mặt sinh lý.

Những chất này gồm có: Sắt (Fe), Mangan (Mn), Kẽm (Zn), Đồng (Cu), Molipden (Mo), Bo (B), Magiê (Mg)...

Trong những loại phân bón lá hiện nay, các nhà sản xuất thường phối trộn thêm những chất vi lượng rất tiện dụng cho người sử dụng như Komix, HVP, Bioted...

Khi bón phân cho cây mai cần chú ý nguyên tắc bón cân đối NPK, ba chất này tác dụng tương hỗ lẫn nhau rất chặt chẽ trong quá trình hấp thụ dinh dưỡng, cây không thể thiếu một chất nào. Tùy theo yêu cầu cụ thể trong từng giai đoạn sinh trưởng của cây, tùy tính chất từng loại đất và mùa vụ mà tỉ lệ NPK có thể khác nhau.

Nếu bón thừa đạm, cây mai sẽ quá xanh tốt, lá mỏng, dẫn tới sâu bệnh dễ tấn công; bên cạnh đó, lượng đạm thừa còn gây ngộ độc cho cây. Nếu bón đủ lân và Kali thì việc hấp thu đạm diễn ra tốt hơn, cây

cứng cáp, chống được sâu bệnh và điều kiện bất lợi của thời tiết.

Khi sử dụng phân hóa học, cần chú ý thành phần, hàm lượng từng loại ghi trên bao bì của nhà sản xuất mà sử dụng cho chính xác, ví dụ NPK có hàm lượng 30:10:10 tức là hàm lượng hay tỉ lệ N là 30, P là 10, K là 10. Như vậy, phân này bón cho cây mai vào đầu năm lúc cây đang tăng trưởng là phù hợp.

C- Phân vi sinh

Là những phân hữu cơ được chế biến sẵn, trong phân được gia tăng thêm những chủng vi sinh vật có ích như: vi sinh vật cố định đạm, vi sinh vật phân giải lân, vi sinh vật đối kháng với vi sinh vật gây bệnh, làm cho tăng cường lượng dinh dưỡng trong đất, làm cho đất trở nên hoạt động hơn, giúp cho rễ cây dễ lấy khoáng, cây ít bị bệnh, sức chống chịu tăng lên nhiều.

Khi sử dụng phân vi sinh cần chú ý chất trồng nên giàu chất hữu cơ và hạn chế sử dụng thuốc bảo vệ thực vật, vì nó sẽ làm mất hiệu lực của vi sinh vật.

- **Cách sử dụng phân bón cho cây mai**

Vấn đề bón phân cho cây mai không phải là một kỹ thuật đơn giản, vì nó liên quan đến nhiều mặt như nhu cầu dinh dưỡng của cây trong từng giai đoạn, tình

trạng sức khỏe, tính chất của chất trồng, độ tuổi...; nếu bón không đúng thì chất lượng và hiệu quả của phân đối với cây không tăng lên, mà đôi lúc còn làm cho cây phát triển mất cân bằng, dễ bị nhiễm bệnh hoặc bị chết cây.

Đầu tiên, cần phải dựa vào giai đoạn phát triển của cây mà bón cho đúng. Đối với cây mai có ba giai đoạn phát triển cụ thể và ảnh hưởng lẫn nhau trong suốt chu kỳ phát triển:

- Giai đoạn hồi phục và phát triển: là thời điểm đầu năm, thông thường sau một mùa hoa tết, cây đã trút hết sức lực cho việc tạo hoa, hoặc những cây mới được bứng trồng ở cuối năm trước thì trong giai đoạn này cây đang ra chồi mới. Lúc này, cây cần một lượng dinh dưỡng để tái thiết lại cành nhánh mới, tạo ra sinh khối mới, do đó cây cần rất nhiều đạm trong quá trình tái thiết. Đây là giai đoạn hồi phục và sinh trưởng mạnh của cây mai, nếu cung cấp đủ dinh dưỡng cho nó phát triển tốt, thì các giai đoạn sau sẽ có tiền đề bảo đảm cho cây phát triển thuận lợi.

Từ tháng 2 đến tháng 5, có thể dùng các loại phân hữu cơ hoai mục như phân cá, bánh dầu, phân hữu cơ sinh học... phối hợp với các loại phân hóa học có hàm lượng đạm cao để bón cho cây mai.

Đối với những cây phát triển yếu, có thể dùng phân bón qua lá để hỗ trợ thêm cho nó mau hồi phục. Vì bộ rễ của nó lúc này rơi vào tình trạng hoạt động yếu, nên khó hấp thụ được phân bón qua rễ.

- ***Giai đoạn làm nụ:*** bắt đầu vào giữa năm, từ tháng 6 đến tháng 9. Từ tháng 6, bộ lá cây mai đã thành thục và sung mãn, bộ lá nhiều và xanh sậm, nụ hoa đã bắt đầu phân hóa và hình thành ở giai đoạn này. Nếu được nuôi dưỡng tốt, lúc này cây mai đã tượng nụ tương đối rõ.

Trong giai đoạn này, cây cần nhiều dinh dưỡng để tạo nụ, tuy nhiên nhu cầu về lân trong giai đoạn này cao hơn. Đầy đủ lân sẽ giúp cho cây hình thành đầy đủ kích tố tạo nụ, nụ sẽ nhiều về số lượng và sẽ thành thục tốt.

Bên cạnh đó, vào thời điểm này, ở miền Nam thường là mùa mưa, độ ẩm cao, làm cho cây mai dễ bị nhiễm bệnh. Khi cung cấp đủ lân cho cây mai, nó sẽ giúp cây hấp thu lượng đạm tốt hơn, làm cho bộ lá dầy, cứng, cây khỏe, sức chống chịu của nó sẽ cao và cây ít bị nhiễm bệnh.

Nếu bón thừa đạm và thiếu lân ở thời điểm này cây sẽ dễ bị nhiễm bệnh, dẫn đến bộ lá sẽ bị rụng sớm vào cuối năm, đưa đến tình trạng hoa sẽ nở sớm trước Tết.

Mai Bonsai Trường nghệ thuật Bonsai Thanh Tâm
Huy chương vàng Hội hoa xuân Tao Đàn năm 1992

Mai Bonsai Trường nghệ thuật Bonsai Thanh Tâm

Huy chương vàng TP. HCM năm 1993

Mai Bonsai Trường nghệ thuật Bonsai Thanh Tâm
Huy chương đặc biệt Sài Gòn 300 năm

Mai Bonsai Trường nghệ thuật Bonsai Thanh Tâm

Ở giai đoạn này, nên bổ sung cho cây thêm một ít phân hữu cơ hoai mục, nếu có phân lân hữu cơ sinh học là tốt nhất, cũng có thể hỗ trợ thêm một lượng phân hóa học NPK có hàm lượng lân cao.

- ***Giai đoạn làm bông Tết:*** từ tháng 10 Âm lịch trở đi, nếu nuôi trồng đúng thì bộ lá cây mai gần như ngừng sinh trưởng, bộ lá lúc này đã già và dễ rụng. Cây không phát ra những đợt lộc mới nữa, chuẩn bị bước vào giai đoạn trổ hoa.

Lúc này, bộ lá già đã làm xong nhiệm vụ của nó và chuẩn bị rụng. Trước khi rụng, chất dinh dưỡng trong lá sẽ hồi trả lại cho cây, để nuôi cho nụ chín.

Do đó, trong giai đoạn này không nên bón nhiều phân đạm cho cây mai, dễ làm cho cây phát ra những đợt lộc mới. Khi những lá non phát triển, nó sẽ ức chế quá trình chín của nụ hoa, làm cho nụ thành thục không đều, kết quả hoa sẽ nở không rộ và không đều vào những ngày Tết.

Để giúp cho cây chín đều trong giai đoạn này, cần phải bón hỗ trợ Kali cho cây. Kali sẽ làm cho cây già và thúc đẩy nụ hoa chín đều, quá trình phát dục của cây diễn ra tốt hơn, hoa sẽ nở rộ, thắm màu và lâu tàn.

Ở miền Trung, vào giai đoạn cuối năm, thời tiết thường lạnh hơn, thì Kali còn giúp cho cây mai chống chịu được sự bất lợi của thời tiết. Cây đủ Kali sẽ vượt qua được cái lạnh, hoạt động sinh trưởng của cây diễn ra bình thường và thuận lợi hơn cây bị thiếu Kali.

Phân bón vào giai đoạn này có thể dùng phân hữu cơ như phân dơi, phân hóa học như Kali Clorua, Kali Sunfat hay Kali Nitrat. Nếu dùng NPK thì hàm lượng K phải cao, ví dụ như 10:10:30.

Sau đây, là một ví dụ giới thiệu để tham khảo, dựa trên kinh nghiệm bón phân của nhà vườn, cho một cây mai được trồng trong chậu có kích thước 0,8 m, đường kính gốc cây từ 4-6 cm, chiều cao 1,5-1,8 m, đường kính tán lá 0,8-1 m. Cây đang sinh trưởng và phát triển tốt, không bị suy yếu và bệnh. Chất trồng đã có bón lót phân hữu cơ.

- *Lần 1:* từ tháng 1 đến tháng 5, nhà vườn dùng khoảng 300 g bánh dầu (hoặc có thể dùng những phân hữu cơ khác như Dynamic, phân cá, phân hữu cơ đậm đặc...) ngâm vào nước, sau đó trước khi tưới phân cho cây mai, nhà vườn thường trộn thêm phân NPK có hàm lượng N cao từ 30-50 g quậy đều và tưới cho cây.

Trong thực tế,với liều lượng phân như trên, nhưng thông thường nhà vườn lại chia nhỏ ra làm hai ba phần,

để bón thành hai ba đợt trong đợt bón phân đầu năm, với cách bón như thế cây sẽ không bị sốc phân, cháy rễ và cây hấp thu lượng phân bón triệt để hơn.

- *Lần 2:* từ tháng 6 đến tháng 9, lượng bánh dầu khoảng 200 g (hoặc phân hữu cơ đậm đặc, lân hữu cơ sinh học). Phân NPK từ 30-50 g có hàm lượng P cao (có thể là DAP).

Cách sử dụng cũng như lần 1, lượng phân cũng được chia nhỏ và bón thành nhiều lần để giúp cho cây hấp thụ phân một cách triệt để.

- *Lần 3:* từ tháng 10 trở đi, lần này lượng phân bón chủ yếu là nhằm mục đích thúc cho nụ chín, cho nên giai đoạn này lượng phân bón chủ yếu cần hỗ trợ thêm cho cây là Kali.

Lượng phân cần cho cây từ 20-30 g Kali sunfat hay Kali Clorua. Cũng có thể dùng Kali Nitrat để bón thêm cho cây nếu cây còn yếu và nụ nhỏ.

Có thể dùng phân dơi để bón cho cây mai vào giai đoạn cuối năm cũng rất tốt, vì phân dơi chứa rất nhiều kali dễ tiêu.

Trong giai đoạn này, lượng phân cũng được chia ra và bón thành hai đợt. Lưu ý cho đến trước khi lày lá

khoảng 10-15 ngày thì ngưng bón phân hoàn toàn, không để cho cây phát ra những đợt lộc mới.

- **Những lưu ý khi bón phân cho cây mai**

- Nên căn cứ vào nhu cầu dinh dưỡng của cây ở từng giai đoạn mà bón phân cho hợp lý: đầu năm cây cần nhiều N, giữa năm cây cần nhiều P, cuối năm cây cần nhiều K.

- Nên chia nhỏ lượng phân ra, để bón làm nhiều lần, cây mai sẽ hấp thu phân bón triệt để hơn và sẽ ít bị sốc phân.

- Khi bón phân cho cây mai, cần chú ý lúc bón phân cây phải đủ nước, ánh sáng đầy đủ để giúp cho cây hấp thu lượng phân tốt nhất, không bị cháy rễ, ngộ độc cho cây.

- Những cây mai yếu, bị bệnh, khả năng hấp thu phân của bộ rễ là rất kém. Do đó, trong trường hợp này không nên bón nhiều phân cho cây, có thể làm cho cây dễ bị bệnh nặng hơn do nấm bệnh có điều kiện và cơ hội phát triển mạnh.

- Tùy vào thành phần của đất trồng cụ thể, mà quyết định và chọn cách bón phân cho đúng. Nếu chất trồng ít đất và chất hữu cơ thì nên bón loãng và bón làm nhiều lần. Nếu chất trồng có nhiều chất hữu cơ có

thể bón tập trung và ít lần hơn, do chất trồng có khả năng giữ lại được khoáng lâu để cung cấp dần cho cây.

• Những vấn đề khác

- ***Nhổ cỏ dại:*** môi trường sống của cây mai luôn bị cỏ dại cạnh tranh, cỏ dại phát triển nhanh và mạnh, chúng sẽ tranh chấp dinh dưỡng với cây mai cho nên cần nhổ cỏ dại thường xuyên từ 45 đến 60 ngày một lần.

Cỏ dại phát triển mạnh và um tùm, nó còn là môi trường ẩn náu của sâu bệnh.

- ***Xới xáo:*** vào mùa mưa, mặt đất chậu thường bị lèn chặt do tác động của nước mưa, hay do quá trình tưới nước lâu ngày. Chất trồng càng nhiều sét, hiện tượng này càng dễ xảy ra. Nên thường xuyên xới xáo lớp mặt của chậu trồng, để giúp cho đất thông thoáng, lượng không khí xâm nhập vào chậu trồng diễn ra dễ dàng hơn.

Nên kiểm tra lỗ thoát nước của chậu vào mùa mưa, thông lỗ thoát nước giúp cho chậu cây thoát nước triệt để nhất, giúp cho cây không bị thối rễ.

Phần V

SÂU BỆNH

Cây mai vàng cũng là một đối tượng thường xuyên bị sâu bệnh tấn công. Trong tự nhiên, do cây phát triển một cách thuận lợi, cho nên khả năng chống chịu với sâu bệnh của nó thường rất cao. Nhưng đối với cây mai được trồng trong chậu, điều kiện sinh thái của nó khác hẳn so với tự nhiên, nó rất dễ mẫn cảm với sâu bệnh. Một vấn đề khác nữa là ở nhà vườn thường trồng với số lượng lớn, mật độ dày, sản xuất chuyên biệt cây mai, cho nên đây là điều kiện môi trường thuận lợi và lý tưởng cho sâu bệnh phát triển liên tục, tấn công vào cây mai dễ dàng hơn so với trong tự nhiên.

Đặc điểm sinh thái của nhà vườn là sản xuất chuyên canh làm cho sâu bệnh có điều kiện tồn lưu trong đất và môi trường qua các mùa, do đó, nó có điều kiện tấn công liên tục vào cây mai, làm cho cây bị bệnh và suy yếu dần. Theo quan sát và kinh nghiệm của chúng tôi sự thất bại của người trồng mai đa phần là bởi lý do này.

Khi bị sâu bệnh tấn công, sẽ làm cho cây bị mất sức, hao kiệt dinh dưỡng, bộ lá sẽ hư hại và rụng sớm, cho nên chưa vào Tết mà hoa đã nở sớm. Nếu trường hợp cây vẫn còn đủ sức cầm cự giữ được bộ lá, thì mùa Tết hoa nở cũng ít, hoa nhỏ và nở bất thường. Trường hợp xấu hơn là dẫn tới cành nhánh chết dần, chết thân và chết luôn cây.

Việc phòng trừ sâu bệnh, là một việc làm quan trọng trong việc nuôi trồng cây mai. Có thể nói nó quyết định kết quả của việc nuôi trồng cây mai trong suốt cả năm.

Những đối tượng phá hại trên cây mai gồm có:

A - Côn trùng gây hại

1. Sâu hại

Sâu hại thường phát triển mạnh và tấn công cây mai vào thời điểm đầu năm, lúc này điều kiện thời tiết nắng ấm, cây mai ra nhiều lá non, đó là nguồn thức ăn lý tưởng cho sâu, đây chỉ là quy luật phát triển của sâu hại trong tự nhiên.

Có nhiều loại sâu phá hoại trên cây mai như: sâu tơ, sâu lông (sâu nái), sâu cuốn lá, sâu đục thân, sâu đục nụ... Ngoài ra, đôi khi quan sát trên lá mai cũng thấy một số lá trên cây bị cắt thành những đường bán

nguyệt, như là bị sâu cắn phá, nhưng thực chất đó là do tò vò cắn lá để làm tổ, ít gây tác hại như sâu, thường cắn phá chồi non.

Để tiêu diệt sâu có thể bằng nhiều cách, đơn giản nhất là biện pháp thủ công như bắt bằng tay, cắt bỏ phần kén sâu...; thường xuyên kiểm tra cây để phát hiện sớm. Nếu sâu phát triển mạnh thì biện pháp dùng thuốc hóa học là cách triệt để nhất.

Có thể dùng một số loại thuốc trừ sâu hiện nay có trên thị trường như: Sherpa, Trebon, Regent, Sherzon, Bassa, Karate... để phòng trừ.

Đối với sâu đục thân rất khó phòng trị chúng, nên tìm ra lỗ đục của nó mà tiêm thuốc vào là hiệu quả và nhanh chóng nhất.

Có thể dùng thuốc dạng hạt như Furadan, Basudin... trộn vào đất để tiêu diệt những côn trùng hại rễ như sùng đất, tuyến trùng...

2. Côn trùng chích hút

- ***Rệp:*** có các loại như rệp sáp, rệp vảy, rệp hồng... Chúng thường phát triển mạnh trong điều kiện ẩm độ cao, thiếu nắng. Rệp thường bám vào nách lá, hoặc các vết nứt trên vỏ, cành mà chích hút nhựa. Chúng còn là nhân tố dẫn đường cho nấm bệnh phát triển. Như rệp

muội khi hút nhựa thì chất thải của chúng thải ra, do có hàm lượng đường cao, đây là môi trường cho nấm bồ hóng có điều kiện phát triển mạnh, trên bề mặt của lá như bám một lớp muội đèn, làm giảm khả năng quang hợp của lá, lá thường bị rụng sớm.

Các loại thuốc chuyên phòng trị rệp như sau: Supracid, Actara, Admire, Mipcin, Applaud...

- ***Bọ trĩ:*** đây là đối tượng nguy hiểm phá hại nặng nhất trên cây mai. Khi cây mai ra lá non là thời điểm mà chúng tấn công mạnh nhất.

Bọ trĩ thường tấn công ở phần lá non và đỉnh sinh trưởng, chúng cạp vào biểu bì lá non mà hút nhựa, làm cho lá khi phát triển sẽ bị biến dạng, lá quăn queo, nhỏ, khô giòn và mau rụng.

Nếu phát hiện chậm, chúng sẽ làm cho tược non, lá non bị thương tổn nặng nề, cây bị kiệt sức, đưa đến cành bị khô nhựa, teo tóp, ngọn mới sẽ không phát triển được một cách bình thường.

Bọ trĩ thường phát triển mạnh vào mùa nắng nóng và khô hạn, vào mùa mưa, có độ ẩm cao, khả năng sinh sản của chúng bị giới hạn. Con trưởng thành rất nhỏ, di chuyển nhanh nên khó quan sát thấy, kích thước từ 1-1,5 mm, màu đen, con non có màu vàng ngà. Vòng đời của chúng rất ngắn, trời càng nóng khô,

chúng càng sinh sản mạnh, có thể từ 4 đến 10 ngày một chu kỳ.

Nên chủ động phun thuốc để phòng trị bọ trĩ, vào lúc cây ra lá non, là lúc mà bọ trĩ sinh sản phát triển mạnh, do đó phun thuốc vào thời điểm này là tốt nhất. Một đặc điểm của bọ trĩ là rất mau lờn thuốc, cho nên lưu ý cần phải biết luân phiên thay đổi gốc hóa học của thuốc, mới phòng trừ chúng triệt để được.

Các loại thuốc thường dùng để trừ bọ trĩ hiện nay như: Confidor, Lannatte, Polytrin, Selecron, DC Tronplus...

- ***Nhện đỏ:*** có kích thước rất nhỏ, con trưởng thành khoảng 0,5 mm. Chúng cũng phát triển mạnh vào mùa khô. Con non và con trưởng thành đều ở mặt dưới của lá, đặc điểm của chúng là thường sống ở những lá bánh tẻ và lá già. Chúng cạp biểu bì lá và hút nhựa, làm cho lá bị nâu rám, lốm đốm và dễ khô rụng. Vòng đời của chúng cũng rất ngắn từ 14 đến 16 ngày và phát triển gần như quanh năm.

Một số loại thuốc phòng trừ nhện đỏ hiện nay như: Kelthane, Ortus, Nisorun, Comite.

B - Bệnh

Bệnh thường phát triển mạnh vào mùa mưa, mùa

có ẩm độ cao. Đối với cây mai nên phòng ngừa bệnh là chính, không nên để bệnh xuất hiện rồi mới trị, vì khi bệnh xuất hiện về hình thái ở bên ngoài thì cây đã bị ảnh hưởng về mặt sinh lý rồi. Do đó khi dùng thuốc trị bệnh, cây có thể dừng bệnh, nhưng những hậu quả của bệnh vẫn còn dẫn đến bộ lá dễ rụng sớm.

Bệnh trên cây mai có thể do nhiều nguyên nhân:

- *Do thiếu dinh dưỡng*: cây không đủ dinh dưỡng để phát triển, cây bị mất sức, cho nên sức đề kháng kém, bệnh dễ tấn công vào cây. Bộ lá cây mai thường nhỏ, mỏng, nổi gân, lá vàng.

- *Do thừa dinh dưỡng:* cây được bón quá thừa dinh dưỡng, cụ thể là đạm. Bón phân mất cân đối dẫn tới lượng đạm trong cây không chuyển hóa hết được, làm cho cây bị ngộ độc, lá sẽ phát triển lớn và mỏng. Đây là điều kiện lý tưởng cho côn trùng chích hút tấn công và mầm bệnh dễ xâm nhập theo con đường này.

- *Do môi trường không tốt*: thiếu ánh sáng, rậm rạp, không thông thoáng, ẩm độ cao... cũng là điều kiện thuận lợi cho các loại nấm bệnh phát triển và lây lan dễ dàng.

Một số loại bệnh thường gặp trên cây mai như:

- ***Cháy lá:*** ban đầu lá bị cháy từ chóp lá, rồi

chúng lan rộng ra theo rìa lá. Những cây phát triển yếu, bộ lá mỏng, bộ rễ hoạt động kém thường bị bệnh này, lá hoạt động kém và khô rụng sớm. Trường hợp bệnh nặng chúng còn làm khô đỉnh cành và cành bị teo tóp dần.

Các loại thuốc phòng trừ như Coc 85, Rovral, Anvil. Bavistin...

- ***Thán thư:*** bệnh thường phát triển mạnh vào mùa mưa. Lá bị thối nhũn bắt đầu ở một điểm trên bề mặt, sau đó lan rộng ra thành từng vòng lớn, phần bệnh sẽ bị khô vào lúc trời nắng. Lá sẽ bị khô thủng ở những phần này. Bệnh phát triển, lây lan mạnh nếu điều kiện môi trường nóng và ẩm kéo dài.

Các loại thuốc thường dùng như Vicarben, Coc85, Dithane M45, Tilt super, Score...

- ***Bệnh rỉ sắt:*** trên bề mặt lá có những đốm nâu như rỉ sắt, sau đó lan rộng ra, bệnh này không ảnh hưởng lắm đến sinh lý của cây, nhưng nó làm cho lá quang hợp kém và rụng sớm. Trời nóng và ẩm độ cao bệnh càng phát triển mạnh.

Các loại thuốc thường dùng: Derosal, Coc85, Anvil, Rhidomin...

- ***Bệnh đốm rong:*** trên lá già thường xuất hiện những đốm tròn như rong rêu bám vào mặt lá. Vườn ít nắng, ẩm độ cao, rậm rạp thường xuất hiện bệnh này. Bệnh không làm chết và rụng lá nhưng nó làm giảm khả năng quang hợp của cây.

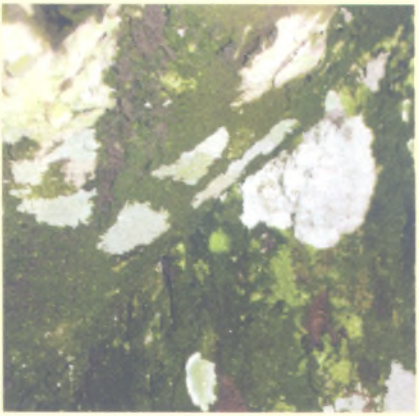
Bệnh này có thể dùng các loại thuốc gốc đồng là trị được dễ dàng: Boocdo, Rovral, Coc 85...

- ***Nấm hồng:*** thường tấn công trên cành, thân của những cây bị suy kiệt dinh dưỡng, bị lão hóa, già cỗi. Trên lớp vỏ thân, cành xuất hiện những sợi tơ màu đỏ hồng li ti, sợi nấm tấn công vào mạch nhựa, làm khô và làm nghẽn nhựa dẫn tới cành bị khô, bị chết nhát. Nếu không phát hiện sớm, có thể làm chết cả cây. Bệnh thường phát triển mạnh vào mùa mưa và tấn công vào cây mai quanh năm nếu môi trường có độ ẩm cao.

Các loại thuốc phòng trị: Validan, Carbenzim, Anvil, Aliette, Score...

Nhìn chung, đối với bệnh trên cây mai vàng nên phòng ngừa là chính, đừng để cho bệnh xuất hiện ra bên ngoài rồi mới trị, vì lúc này nó đã gây hậu quả và bộ lá sẽ rụng sớm hơn bình thường. Nên định kỳ 10 đến 15 ngày phun phòng ngừa một lần vào đầu mùa mưa.

Lưu ý: vào mùa mưa, một số loại thuốc dễ bị rửa trôi, cho nên trong quá trình phun thuốc cần pha thêm chất bám dính để giúp cho thuốc bám tốt trên lá, và tăng cường hiệu lực của thuốc.

Tảo bánh trên thân

Cháy rìa lá do nước

Nấm hồng

Cháy lá do lão suy

Cháy lá

Thán thư

Lá bị biến dạng do bọ trĩ

Rệp hồng

Cây mai ghép chồi trong vườn ươm

Cây mai ghép chồi đã thành công

Cây mai ghép đã đem ra nắng

Cây mai ghép trồng đại trà

Phần VI

BIỆN PHÁP CHO MAI NỞ ĐÚNG TẾT

Việc điều khiển cho cây mai nở hoa đúng Tết không phải là điều đơn giản đối với nhiều người. Việc này phụ thuộc rất nhiều vào các yếu tố kỹ thuật và điều kiện thời tiết.

Cây mai nuôi trồng trong năm cần phải chú ý đến các điều kiện nuôi trồng cho thật đúng mức.

1. Những yếu tố kỹ thuật trong nuôi trồng

- ***Về phân bón:*** phải biết bón phân đúng lúc, đúng giai đoạn cây phát triển và phải đúng loại để cho cây phát triển tốt (xem lại phần phân bón).

Lưu ý: vào cuối tháng 10 nụ hoa đã hình thành rõ ràng và bước vào giai đoạn chín, do đó không nên bón thêm nhiều phân đạm, vì lượng phân đạm sẽ làm cho cây phát ra đợt chồi non mới, nó sẽ kìm hãm làm cho nụ chín không đều. Hoa nở sẽ không rộ và nở lác đác kéo dài.

Vào cuối năm, nếu quan sát thấy cây mai có bộ lá hãy còn xanh, non, thì nên bón thêm kali sớm, để giúp cho bộ lá mau già, giúp cho nụ chín đều, thúc hoa nở tốt hơn.

- ***Về tưới nước:*** nên giữ lượng nước đều cho cây mai trong suốt năm. Nếu tưới thiếu nước cho cây mai trong một thời gian ngắn thì cây mai cũng không bị ảnh hưởng gì lớn về sự sống, nhưng bộ lá của nó sẽ mau bị lão hóa, dẫn tới rụng sớm và hoa sẽ nở sớm.

Vào những tháng cuối năm ở miền Nam thời tiết thường nắng ấm, bộ lá sẽ thoát hơi nước nhiều, do đó các lá đã già sớm sẽ rất mau rụng. Cho nên, cần phải giữ đều nước cho cây mai vào những tháng cuối cùng, không để cho cây bị rơi vào tình trạng thiếu nước. Vì lúc này cây mai đã tượng nụ lớn và già, nếu bộ lá rụng sớm sẽ rất khó kìm giữ được cây mai nở hoa đúng Tết.

Thông thường, đến những ngày sắp lày lá thì lượng nước tưới sẽ được giảm dần, để cho bộ lá rơi vào trạng thái già và dễ rụng hơn.

- ***Về sâu bệnh***: nếu để sâu, côn trùng chích hút phát triển mạnh trong quá trình nuôi dưỡng cây mai, sẽ làm cho cây bị khô nhựa, kiệt sức, nụ hoa sẽ phát triển không tốt, nụ thường nhỏ, hoa sẽ nở bất thường,

thậm chí nụ hoa bị chai sượng rất khó nở hoa đúng Tết được.

Nếu để bệnh tấn công mạnh vào cây, thì bộ lá sẽ bị hư, vàng, thương tổn và rụng sớm, rất khó kìm giữ được bộ lá. Điều này sẽ ảnh hưởng đến quá trình hình thành và chuyển hóa nụ, nụ sẽ nhỏ, yếu, và phát triển không bình thường. Do đó nếu cây có nở được hoa vào dịp Tết, thì hoa cũng có kích thước nhỏ, cấu trúc hoa không như bình thường.

Như vậy, việc chăm sóc cây mai trong năm phải thật đúng mức, làm sao vào tháng 12 cây mai phải có bộ lá già, vàng cháy (già sinh lý). Nụ già, vỏ nụ sẫm, có màu nâu bóng là đạt yêu cầu.

Những cây mà cuối năm lá còn quá xanh mởn, non hoặc bộ lá vàng bệnh, lá nhỏ... thường sẽ nở hoa không đạt yêu cầu, hoa nở không đều và thường kéo dài.

2. Những yếu tố khác

Quá trình nở hoa của cây mai phụ thuộc vào các yếu tố sau:

- ***Nhiệt độ:*** sự nở hoa của cây mai phụ thuộc vào điều kiện nhiệt độ rất lớn. Ở nhiệt độ cao cây sẽ nở hoa nhanh và sớm, ngược lại ở nhiệt độ thấp cây sẽ nở hoa chậm và kéo dài.

Ở miền Nam, thông thường ngưỡng nhiệt độ cuối năm phù hợp cho cây mai nở đúng theo dự kiến là từ 28-32^{0}C. Nếu trên hay dưới ngưỡng nhiệt độ này cây mai sẽ nở nhanh hay chậm đi so với dự kiến vài ngày.

Theo kinh nghiệm của nhà vườn thì vào tháng Chạp, nếu có nắng nóng nhiều, và gió chướng mạnh thì cây mai sẽ nở sớm. Do đó phải lảy lá mai trễ hơn.

Ngược lại, nếu cuối năm còn mưa, mùa mưa dứt muộn, thời tiết lạnh và ít gió chướng thì hoa mai sẽ nở trễ hơn, do đó phải lảy lá sớm hơn vài ngày.

Năm nào lập xuân sớm thường thì cây mai nở sớm, nên phải lảy lá trễ hơn. Năm nào lập xuân muộn, cây mai sẽ nở muộn, do đó phải lảy lá sớm.

- ***Kích thước nụ:*** có thể dựa vào hình dáng và kích thước của nụ để dự đoán quá trình nở hoa của cây mai. Thông thường, nụ có kích thước lớn, hình dáng tròn, vỏ căng sẽ nở nhanh. Nếu nụ có kích thước nhỏ, hình dáng thuôn dài, sẽ nở chậm.

Tuy nhiên, nếu nụ lớn mà hãy còn non thì hoa vẫn nở chậm. Nếu nụ có kích thước nhỏ nhưng già, chín (vỏ vàng nâu, cháy) thì hoa vẫn nở tốt như dự kiến.

Trên đây là hai yếu tố cơ bản chi phối rất lớn đến quá trình nở hoa của cây mai. Do đó, cuối năm nhà

vườn phải tiên đoán nhiệt, đoán nụ để canh ngày lấy lá mai cho chính xác.

Bên cạnh đó, còn có một số yếu tố khác cũng làm ảnh hưởng đến quá trình nở hoa của cây mai sớm hay muộn so với dự kiến.

Cây mai được trồng ở đất tốt, độ ẩm cao, cây phát triển sung mãn thường nở hoa muộn hơn so với cây mai trồng nơi đất cằn cỗi, thiếu nước, do cây bị lão hóa sớm.

Giống mai nhiều cánh sẽ nở chậm hơn so với giống mai có hoa ít cánh.

Do đó, cần phải có kinh nghiệm trong việc dự đoán nhiệt, đoán nụ, đặc điểm sinh lý của cây mai mà quyết định ngày lấy lá cuối cùng.

3. Ngày lấy lá mai

Ở miền Nam, ngày quyết định lấy lá cây mai thường là vào khoảng rằm tháng Chạp (Ở miền Trung ngày lấy lá dao động từ ngày 25 tháng 11 đến 5 tháng 12 âm lịch là vừa).

Thông thường, sau ngày lấy lá từ 14 đến 16 ngày, thì hoa cái của nụ sẽ bắt đầu nở.

Ví dụ: ở miền Nam, với điều kiện nhiệt độ từ 28 đến 32^0C, ngày lảy lá của cây mai ghép tai giáo thường dao động từ ngày 14 đến 16 tháng 12 âm lịch.

Nếu cây có nụ lớn, nụ sáng thường được lảy lá muộn hơn, dao động từ ngày 16 đến 18 tháng Chạp. Cây có nụ nhỏ ngày lảy lá sớm hơn, dao động từ ngày 12 đến 14 tháng Chạp.

Theo quan sát, với điều kiện nhiệt độ bình thường và nụ đã chín đều thì sau 7 đến 8 ngày lảy lá, những lớp vỏ trấu bao bọc nụ sẽ bung ra hết.

Từ khi bung hết vỏ trấu, nụ bắt đầu bung chân nơm, lúc này nụ hoa hình thành rõ ràng. Thông thường sau khi bung hết vỏ trấu thì 7 đến 8 ngày sau hoa cái bắt đầu nở.

Lưu ý: sau khi đã lảy lá xong, luôn luôn theo dõi sự biến đổi của nụ. Từ 3 đến 5 ngày đầu sau khi lảy lá, mà nụ không có dấu hiệu bung vỏ trấu, thì cần phải hỗ trợ cho cây kịp thời bằng cách thường xuyên phun nước lên nụ hoa, nhiều lần trong ngày, để giúp cho nó bung được vỏ trấu. Nếu thiếu độ ẩm vỏ lụa của nụ sẽ không bung tróc dễ dàng.

Làm sao cho đến ngày 23 tháng Chạp cây phải bung trấu hoàn toàn thì hoa nở mới đúng Tết.

Sau khi cây đã bung nụ, cần phải chú ý phun thuốc sâu để phòng ngừa sâu đục nụ làm cho cây mai bị rụng nụ hay cánh hoa khi nở ra sẽ bị hư.

- ***Cách lấy lá:*** chú ý khi lấy lá cho cây mai, tránh trường hợp nắm tuốt lá, vì làm như vậy sẽ dễ bị gãy và làm dập nụ hoa. Nên thực hiện bằng cách một tay nắm chặt cành, tay kia nắm từng chiếc lá lật ngược về phía sau, hay có thể giật thẳng về phía trước cũng được.

Sau khi lấy lá xong, thì lượng nước tưới cho chậu cây cũng nên lưu ý giảm bớt đi một ít trong vài ngày đầu, vì cây không còn bộ lá để hấp thu và thoát hơi nước như bình thường.

Để cho cây mai nở rộ hoa và đồng đều, thì cách lấy lá trên cây mai cũng còn có những điều cần chú ý thêm:

Những lá của cành bên dưới, lá phía bên trong của cành, hoặc những lá trên cành yếu, có nụ nhỏ thì nhà vườn thường lấy trước 2 đến 3 ngày so với ngày dự kiến lấy lá cuối cùng, để thúc hối các nụ đó hoạt động sớm hơn cho kịp với các nụ khỏe ở phía bên trên.

Các nụ ở những cành phía trên của cây thường nở nhanh hơn, cho nên nó có thể được lấy chậm đi 1 đến 2 ngày so với ngày dự kiến.

- Cách xử lý cho hoa nở đúng

Nếu thấy nụ hoa bung nhanh sau khi lảy lá và trời nắng nóng, thì nên đưa chậu vào nơi bóng râm, có nhiệt độ mát hoặc hơi lạnh là tốt nhất, để kìm hãm bớt tốc độ nở nhanh của hoa.

Nếu thấy nụ chậm phát triển, thì nên đưa chậu ra chỗ nắng nóng, phun nước lên thân cành nhiều lần trong ngày, để giúp cho cây dễ dàng bung được vỏ trấu.

Như vậy, sau khi lảy lá cần phải theo dõi sát sự phát triển của nụ để mà tiên liệu sớm. Nếu phát hiện sớm, chúng ta có thể kìm hãm hay thúc đẩy quá trình nở hoa dao động từ 3 đến 5 ngày.

Cũng cần biết thêm, cây mai sau khi lảy lá, nếu các đọt non phát triển nhanh, sớm trước khi nụ bung chân nơm sẽ làm cho hoa trổ chậm và trổ không đều.

Nếu muốn hoa nở nhanh và rộ nên cắt bỏ những đọt non, để nó không ức chế đến quá trình nở hoa. Ngược lại, để cho quá trình nở hoa chậm lại, người ta có thể giữ lại những đọt non đó, chờ đến ngày cuối cùng thì mới tỉa bỏ.

Phần VII

CHĂM SÓC CÂY MAI SAU TẾT

Sau một mùa hoa Tết, cây mai đã bị mất rất nhiều sức lực. Trong thời gian chưng Tết, cây được để trong nhà, cho nên điều kiện cần thiết cho cây phát triển bình thường cũng bị hạn chế nhiều, do thiếu nắng hoặc nước tưới... Lúc này bộ lá non của cây thường rất mỏng, kích thước lá lớn, màu xanh nhợt nhạt.

Do đó, sau Tết cần phải chăm sóc đúng mức cho cây mai để giúp cho cây hồi phục trở lại.

Như chúng ta đã biết, cây mai chơi hoa ngày Tết thường có hai nguồn:

Cây mai ghép được nuôi trồng trong chậu.

Cây mai gốc (mai vườn mới được bứng lên trước Tết để bán).

Cách trồng và cách chăm sóc cũng rất khác nhau cho từng khu vực.

+ ***Cây mai ghép được trồng trong chậu:*** (ví dụ như cây mai ở vùng Thủ Đức) thường được sử dụng chất trồng chủ yếu là: tro trấu, xơ dừa, phân hữu cơ và

rất ít đất. Cho nên, sau một mùa hoa, chất trồng thường cạn kiệt dinh dưỡng và nó cũng bị thay đổi tính chất rất nhiều do quá trình bón phân và tưới nước.

Ở miệt vườn miền Tây, cây được trồng trong hỗn hợp xơ dừa, vỏ trấu và đất phù sa nên chất trồng ít bị cạn kiệt dinh dưỡng hơn, do có nhiều phù sa, nhiều mùn.

Ở miền Trung, cây mai chủ yếu được trồng trong chậu với cát pha, đất và phân hữu cơ nên chất trồng tương đối ổn định hơn.

+ ***Cây mai gốc:*** do mới được bứng lên trước Tết, cho vào giỏ tre hay bó bầu... mục đích chỉ là sử dụng hoa cho 3 ngày Tết, bộ rễ của nó bị rất nhiều thương tổn. Ở dạng cây này cần có chế độ chăm sóc đặc biệt và có kỹ thuật xử lý riêng, để cho cây hồi sinh trở lại, do cây mất quá nhiều sức lực cho việc nở hoa và đã mất đi bộ rễ hoạt động.

Như vậy, muốn cho cây mai sau Tết không bị đuối sức, cần phải nắm vững các đặc điểm trên, để chọn được cách xử lý cho đúng và kịp thời. Cần phải lưu ý đến các vấn đề sau:

Cắt tỉa

Sau Tết, từ mùng 8 đến 10 tháng Giêng, nên đưa cây ra vườn sớm, không nên để quá lâu trong nhà, sẽ làm cho cây mất sức.

Bước đầu nên đưa cây ra chỗ có nắng nhẹ để cây làm quen dần với ánh sáng, không nên để cây tiếp xúc trực tiếp với nắng nóng đột ngột, bộ lá non yếu của nó sẽ bị héo và cháy. Sau đó một thời gian mới chuyển cây ra nắng hoàn toàn.

- Cắt bỏ hết những nụ hoa còn sót lại, không nên tiếc giữ những nụ hoa này, cũng không nên để cho cây kết hạt, cần loại bỏ những đài hoa đang chuẩn bị kết trái vì nó sẽ càng làm cho cây thêm hao kiệt dinh dưỡng.

- Cắt tỉa, thu ngắn những cành nhánh mọc dài, chỉ giữ lại bộ khung xương cơ bản cho cây, sẽ giúp cho cây mau phục tráng. Những nhánh mới sẽ phát triển trở lại, làm cho cây được trẻ hóa, và những cành mới này sẽ là những cành mang hoa nhiều cho mùa tới.

- Việc cắt tỉa cành nhánh còn có mục đích tạo lại bố cục hợp lý cho cây mai về kiểu dáng, hợp với yêu cầu thẩm mỹ của người chơi.

- Một mục đích nữa của việc cắt tỉa là nhằm loại bỏ bớt những cành yếu, bệnh, cành vô hiệu, giúp cho cây được khỏe mạnh hơn.

Riêng đối với những cây mai mới bứng, thì lưu ý cần phải loại bỏ phần lớn thân, cành nhánh, chỉ giữ lại một khối lượng thân cành vừa đủ, cân đối hài hòa với

bộ gốc rễ để giúp cho cây có điều kiện tái sinh tốt. Nếu không cây sẽ rất dễ bị chết vì mất cân bằng sinh học. Cũng cần kiểm tra lại bầu rễ, cắt bỏ đi những rễ bị dập nát, gãy tét, hư... để giúp cho rễ dễ dàng tái sinh trở lại (xem lại phần "Cắt bứng gốc mai").

Thay đất - Bón phân

Như trên đã nói, cây mai ghép trồng chậu thường được nhà vườn sử dụng chất trồng nhẹ, xốp. Trong quá trình nuôi trồng, nhà vườn thường sử dụng nhiều phân hóa học để nuôi cây, cho nên chất trồng dễ bị thay đổi tính chất theo chiều hướng không có lợi cho cây, và cũng do chất trồng bị cạn kiệt dinh dưỡng. Cho nên đây là lúc nhà vườn sẽ bổ sung thêm phân bón và thay chất trồng mới cho cây.

+ Cách thay đất

- Nhẹ nhàng lấy cây ra khỏi chậu, cào bỏ bớt một lớp đất trồng phía bên ngoài và trên bề mặt của bộ rễ, khối lượng đất được loại bỏ khoảng 1/4 đến 1/3 thể tích bầu.

- Kiểm tra cắt bỏ bớt những rễ già, hư, bệnh.

- Chuẩn bị sẵn chất trồng mới, cho vào chậu, cũng có thể kết hợp với việc thay chậu mới vào lúc này. Hỗn hợp chất trồng mới (dùng để tham khảo cho

vùng Thủ Đức) gồm có: 6 phần tro trấu, 1 phần xơ dừa, 1 phần đất, 2 phần phân hữu cơ hoai mục.

Riêng đối với gốc mai mới đào, không nên sử dụng phân bón vào thời điểm này, lượng phân bón sẽ được bổ sung về sau khi cây đã sống và phát triển tốt.

Nếu cây mai được trồng trong chất trồng có nhiều đất thịt, chưa cần phải thay đất, thì giai đoạn này cũng nên xới xáo lớp đất bề mặt, bón thêm phân hữu cơ, và hỗ trợ thêm phân NPK 30:10:10 cho nó.

Những lưu ý khác

- Sau khi thay đất thay chậu xong, nên phun thuốc phòng ngừa nấm bệnh cho cây. Vì lúc này cây vừa bị mất sức, vừa bị thương tổn do cắt sửa, nấm bệnh sẽ dễ dàng tấn công vào các vết thương.

- Nên để cây ở vị trí bóng râm, ít nắng khi mới thay chậu. Khi cây đã có dấu hiệu hồi phục thì chuyển dần ra sáng hoàn toàn.

- Nên tưới vừa đủ nước cho cây, cần kiểm tra lượng nước tưới, không nên tưới quá thừa cũng như quá thiếu.

- Khi cây đã hồi phục (khoảng sau một tháng) có thể hỗ trợ thêm lượng phân bón qua lá để trợ lực thêm cho cây.

- Khi cây đã phát triển trở lại hoàn toàn, thì lúc này có thể sử dụng phân vô cơ để thúc đẩy cho cây phát triển mạnh hơn.

Phần VIII

NHÂN GIỐNG CÂY MAI

Cây mai ghép ngày càng được quan tâm và phát triển nhiều, đối với người chơi vài ba cây thì họ có thể sưu tầm theo ý muốn riêng dễ dàng, nhưng với nhà vườn sản xuất hàng loạt, thì số lượng gốc dùng làm gốc ghép là một vấn đề lớn. Để chủ động cho việc tạo ra gốc ghép, họ thường nhân giống để chuẩn bị cho quá trình sản xuất.

1. Gieo hạt

- Chọn hạt

Nên chọn những hạt chín trên những cây còn tơ và khỏe, có màu đen bóng. Khi chọn hạt để lấy giống, người ta cho hạt vào chậu nước, những hạt chắc, hạt tốt sẽ chìm xuống đáy, những hạt lép, xấu sẽ lơ lửng và nổi lên trên. Vớt bỏ những hạt xấu này, những hạt này thường phát mầm yếu, hoặc không mọc được.

Tỉ lệ nảy mầm của hạt mai rất cao, từ 90% trở lên. Nhưng cần lưu ý hạt mùa nào nên gieo ngay trong mùa đó, để lâu hạt sẽ mất sức nảy mầm. Hạt tươi đem gieo, khả năng nảy mầm rất tốt. Nếu để khô, cũng

không nên phơi dưới nắng nóng trực tiếp, nên phơi chỗ râm mát và nắng nhẹ, khi hạt hơi héo, khô, đem gieo là được. Không nên phơi quá khô, tỉ lệ nảy mầm sẽ kém.

- Cách gieo

+ Gieo ươm trên mặt đất

Chọn đất đủ ánh sáng, có thể lên liếp, hoặc dùng gạch xếp xung quanh để tạo liếp. Dùng hỗn hợp đất cát trộn tro trấu và phân hữu cơ hoai mục trải lên một lớp dày khoảng 8 đến 10 cm là được.

Trước khi gieo, tưới nhẹ nước để tạo nền đất ẩm, sau đó gieo hạt lên liếp với mật độ khoảng 100 hạt/m^2. Sau cùng, phủ lên nó một lớp cát trộn tro trấu với bề dày khoảng 1 cm.

Tưới nước nhẹ và giữ ẩm cho đất hàng ngày.

Nhớ phun thuốc sâu để bảo vệ hạt mai, vì các côn trùng thích cắn phá làm hại hạt mai.

+ Gieo ươm trong bầu

Bầu có thể là bao ni-lông có kích thước 10 đến 15 cm, đáy có đục lỗ thoát nước.

Cho hỗn hợp đất trồng được chuẩn bị như trên vào túi bầu.

Mai Bonsai Trường nghệ thuật Bonsai Thanh Tâm

Gieo hạt vào bầu, mỗi bầu nên gieo 2 hạt để sau này chọn lọc lại.

Khi cây mọc được 3 đến 4 lá, nên thúc phân có hàm lượng đạm cao, cho cây phát triển mạnh. Khi cây cao từ 20 đến 30 cm thì đem xuống đất vườn, với khoảng cách trồng từ 1 đến 1,5 m/một cây. Nếu chăm sóc tốt khoảng 2 năm sau cây đã có đường kính gốc từ 2 đến 3 cm. Lúc này có thể tiến hành ghép trên cây mai.

Cây mai nếu được cắt sửa và tạo dáng ngay từ lúc này dễ tạo ra những cây có hình thái, cấu trúc gốc rễ, thân, đẹp trong tương lai.

Việc cắt sửa được cân nhắc và tính toán kỹ lưỡng trên từng cây, để tạo ra gốc mai Bonsai, gốc mai thế, hay cây mai bông về sau này.

2. Chiết cành

Cây mai cũng có thể được nhân giống bằng cách chiết cành như những loại cây khác.

Chọn những cành bánh tẻ, khỏe mạnh, không bị sâu bệnh, không nên chọn cành có kích thước quá lớn và già cỗi những cành này thường khó ra rễ.

Tiến hành khoanh bỏ lớp vỏ bên ngoài với kích thước từ 1 đến 2 cm. Dùng xơ dừa, rễ bèo đã làm ẩm

trước bó quanh vết lột, dùng bao ni-lông buộc kín lại, sau 3 đến 6 tháng cành chiết sẽ ra rễ.

Cách này có ưu điểm là cây con giữ được phẩm chất của cây mẹ, nhưng hệ số nhân giống không cao, cây thường có bộ rễ không mạnh và đẹp như cây được nhân giống bằng hạt, tuổi thọ của cây không bền. Do đó, nhà vườn ít sử dụng cách này để nhân giống.

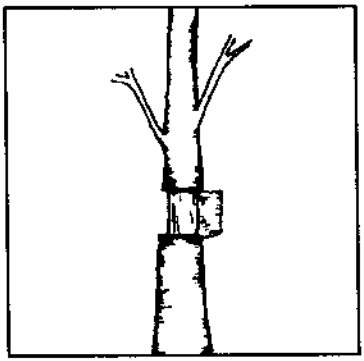
- Chọn cành chiết

Chọn những cành bánh tẻ, khỏe mạnh trên những cây đang sinh trưởng tốt, không bị sâu bệnh. Kích thước cành chiết khoảng từ 0,5-1 cm, không nên chọn cành quá lớn, cành chiết sẽ phát triển không tốt. Chiều dài của cành chiết từ 15-20 cm là vừa.

Nên chọn những cành ở trên cao, đủ ánh sáng là những cành sẽ bảo đảm được yêu cầu tốt nhất.

+ Cách chiết

Dùng dao bén khoanh một vòng vỏ ở phía trên của cành, vị trí gần với một nách lá, hay vị trí phân nhánh của cành, ở vị trí này cành rất dễ ra rễ, sau đó, khoanh một vòng nữa ở phía dưới, khoảng cách từ 1-2 cm.

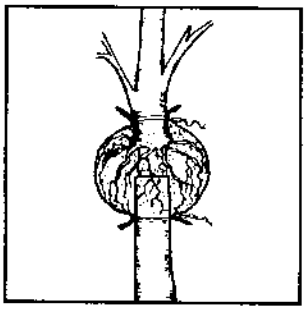

Dùng mũi dao rạch một đường thẳng giữa hai vòng khoanh, sau đó, dùng mũi dao tách lột phần vỏ vừa khoanh ra.

Yêu cầu: vòng vỏ vừa lột ra phải dễ lột và lột sạch hoàn toàn. Nếu lớp vỏ bị dính và khó lột, thì vết lột vỏ sẽ dễ bị liền nhựa và khó ra rễ.

Có thể để qua một hai ngày cho vết khoanh vỏ tự khô nhựa, rễ mới dễ hình thành khi bó bầu. Trước khi bó bầu, cũng có thể xử lý vết lột bằng thuốc kích thích ra rễ, hoặc xử lý ở chất liệu dùng để bó bầu.

Dùng rễ lục bình, xơ dừa, mùn xốp, rêu... để bó. Vật liệu để bó bầu được làm ẩm trước bằng cách nhúng vào nước, rồi vắt cho ráo, sau đó thì bó chặt xung quanh vết lột vỏ.

Kích thước của bầu bó thường lớn hơn 4-5 lần đường kính của cành chiết là vừa phải.

Sau khi bó bầu xong, dùng bao ni-lông bọc kín xung quanh bầu chiết và dùng dây cột chặt bầu chiết ở cả hai đầu, không nên để bầu bó bên trong bị lỏng và dễ dao động vì sẽ dễ làm gãy rễ non khi bị tác động.

Sau 2-3 tháng, cành chiết sẽ ra rễ. Khi nào quan sát thấy màu rễ của cành chiết ngả sang màu vàng nhạt là có thể cắt rời cành chiết ra khỏi thân mẹ.

+ Ươm trồng cành chiết

Sau khi cắt rời nhánh chiết, nên tiến hành cắt bỏ bớt chiều dài của cành và số lượng lá của nó, để giúp cho cành chiết có sự cân bằng về mặt sinh học, nhánh chiết sẽ dễ hồi phục. Việc cắt ngắn bớt cành và cắt bỏ bớt lá nhằm hạn chế bớt khả năng thoát nước và giảm bớt sự tiêu hao năng lượng.

Cành chiết sau khi đã được xử lý như trên, sẽ được ươm nuôi trong túi ni-lông hoặc chậu.

Chất trồng cho cành chiết phải bảo đảm điều kiện xốp thoáng, thoát nước tốt và giữ ẩm vừa phải để cho bộ rễ của cành chiết có điều kiện dễ phát triển.

Có thể dùng tro trấu, hoặc cát trộn với một phần mùn hữu cơ hoai mục để làm chất trồng.

Khi trồng nhánh chiết vào chậu, không nên lấp quá sâu và nén quá chặt tay sẽ dễ làm cho bộ rễ bị hư tổn và khó phát triển.

Tưới nước nhẹ hạt, và giữ ẩm hàng ngày.

Vị trí trồng nên bảo đảm có nắng nhẹ, mát ẩm, không có gió lùa.

3. Giâm cành

Cây mai cũng như một số loại cây khác, có thể nhân giống bằng cách giâm cành một cách bình thường. Tuy nhiên, cũng như phương pháp chiết cành, cây mai nhân giống bằng cách giâm cành thì bộ rễ không khỏe và tuổi thọ cũng không cao. Ít thấy nhà vườn sử dụng cách này.

- Chọn cành giâm

Chọn những cây khỏe mạnh, đang trong thời

điểm cây sinh trưởng, phát triển tốt, không có sâu bệnh để lấy cành giâm.

Nên chọn những cành phía trên cao, và gần đầu ngọn cành để lấy giống là tốt nhất.

Kích thước cành giâm không nên quá lớn, khoảng từ 0,3-0,5 cm là tốt nhất, khả năng tái sinh của nó sẽ cao. Chiều dài của cành giâm khoảng từ 10-15 cm.

Cành được chọn nên ở trong giai đoạn bánh tẻ (không già, không non) là giai đoạn thích hợp nhất, nó sẽ dễ dàng ra rễ và phát triển mạnh.

- Chuẩn bị chất trồng

Có thể lên liếp trên nền đất, hoặc dùng chậu để giâm cành.

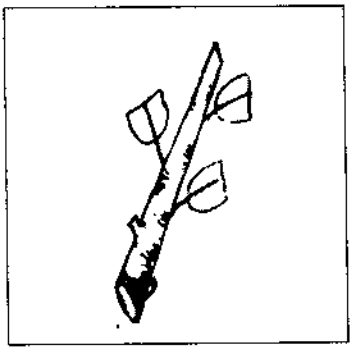
Chất trồng nên thoát nước tốt, chỉ bảo đảm giữ ẩm vừa phải. Chất liệu phù hợp là tro trấu và cát, có thể trộn hai thành phần này để dùng giâm cây là rất tốt. Có thể sử dụng thêm cám dừa, nhưng phải thật lưu ý cám dừa thường giữ ẩm rất cao, do đó, nếu sử dụng nhiều trong hỗn hợp, rễ sẽ khó phát triển.

Chú ý: chất trồng khi giâm cành không nên có phân bón, hoặc chất hữu cơ quá nhiều vì lợi bất cập hại, khi cành giâm chưa ra rễ mới, thì đây là môi

trường lý tưởng cho nấm bệnh phát triển mạnh và tấn công và vết cắt, làm cho hư thối, chết cành giâm.

- Cách giâm cành

Dùng dao bén cắt vát xéo 45 độ ở gốc cành, vết cắt nên gần với một nách lá, ở vị trí này, bộ rễ mới sẽ dễ hình thành hơn.

Yêu cầu của vết cắt phải bén ngọt, không bầm dập, thì vết thương sẽ mau lành.

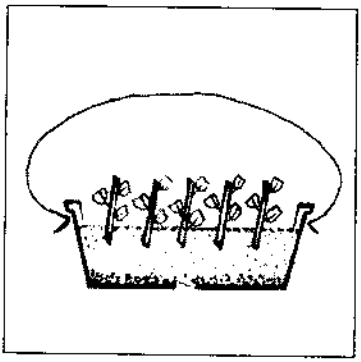
Nên cắt bỏ bớt phiến lá, chỉ giữ lại 1/3 diện tích lá để giảm sự thoát hơi nước, giúp cho cành hồi phục tốt.

Cũng có thể ngâm phần gốc của cành giâm vào thuốc kích thích ra rễ, sẽ giúp cho bộ rễ mới dễ dàng tái sinh.

Cắt bỏ những lá sát gốc cành, để tránh sự thối rữa khi lấp đất.

Dùng que nhọn xoi lỗ sâu 2-3 cm và đặt cành giâm vào, dùng ngón tay ém chặt gốc cành.

Không nên cắm thẳng cành giâm vào chất trồng, vì sẽ làm cho vết cắt càng bị thương tổn hơn do ma sát mạnh, làm cho vết cắt của cành giâm bị bầm dập, dễ dẫn tới thối vết cắt.

Tưới đẫm nước cho chậu giâm. Có thể giữ ẩm cho cành giâm bằng cách bọc bao ni-lông ở ngoài, lớp ni-lông này sẽ làm cho độ ẩm của chậu giâm được bảo hòa, sẽ hạn chế bớt sự mất nước của cành giâm. Khi cành giâm phát chồi non, thì tháo bỏ bao ni-lông ra.

MỪNG LỄ TỐT NGHIỆP
NGÀY 25/06/2006 KHOA 35-36
Kỹ Thuật
-NUÔI TRỒNG VÀ TẠO DANG
-NUÔI TRỒNG VÀ CẤY MÔ
-NUÔI TRỒNG VÀGHEP
THIẾT KẾ , TRANG TRÍ , BẢO DƯỠNG
BONSAI
HOA LAN
HOA MAI
SÂN VƯỜN

Nếu giâm cành trên liếp, thì phải bảo đảm độ ẩm cho liếp giâm bằng cách phun sương nhiều lần trong ngày và che chắn gió lùa thật tốt.

- Chăm sóc cành giâm

Nên để chậu giâm cành nơi có ít nắng và gió lùa.

Luôn kiểm tra ẩm độ của chậu giâm, không để cho bộ lá bị khô và nóng, cành giâm sẽ khó ra rễ và dễ bị chết.

Nên phun thuốc ngừa bệnh cho cành giâm, vì môi trường giâm cành rất ẩm, dễ dàng cho các loại nấm bệnh phát triển tấn công vào cành giâm. Các loại thuốc được sử dụng như Coc 85, Aliette...

Khi cành giâm đã phát triển được những chồi non mới, có thể bón phân loãng, hay bón phân qua lá để giúp cho cành giâm phát triển tốt.

- Vào chậu

Khi cành giâm đã có bộ rễ phát triển mạnh, đến lúc này, tách chuyển chúng qua túi ni-lông hoặc chậu nhỏ để ươm nuôi.

Chất trồng cũng giống như phần ươm nuôi cành chiết, yêu cầu phải xốp thoáng, thoát nước tốt, giữ ẩm vừa phải.

Hỗn hợp trồng là tro trấu, cát trộn với một phần chất hữu cơ hoai mục. Lưu ý khi mới cho cành giâm vào chậu, nên để chậu ở vị trí mát và tránh gió lùa, tưới nước nhẹ tay.

Sau khi cây đã phát triển tốt, chăm sóc và bón phân như một cây bình thường.

MỤC LỤC

Lời nói đầu 3

Phần I: **Tìm hiểu về cây mai** 9

1. Đặc điểm sinh học 9

2. Đặc điểm sinh thái 9

Phần II: **Kỹ thuật trồng cây mai ghép** 31

A- Đánh giá tổng quát về cây mai 32

1. Căn cứ vào giai đoạn sinh trưởng 33

2. Chọn bộ rễ 37

B- Kỹ thuật bứng 44

1. Cắt cành 44

2. Cắt rễ 47

C- Trồng cây mai mới bứng vào chậu 50

1. Chọn chậu 50

2. Chuẩn bị chất trồng 51

3. Trồng vào chậu 54

D- Chăm sóc gốc mới trồng 56
1. Tưới nước 57
2. Bón phân 58
3. Sâu bệnh 63
***Phần III:* Kỹ thuật ghép mai** 65
1. Ghép áp 65
2. Ghép chồi 67
3. Ghép mắt 71
***Phần IV:* Chăm sóc cây mai ghép** 87
1. Nước tưới 87
2. Bón phân 90
***Phần V:* Sâu bệnh** 109
A- Côn trùng gây hại 110
1. Sâu hại 110
2. Côn trùng chích hút 111
B- Bệnh 113
***Phần VI:* Biện pháp cho mai nở đúng tết** 123
1. Những yếu tố kỹ thuật trong nuôi trồng 123

2. Những yếu tố khác 125
3. Ngày lảy lá mai 127
Phần VII: **Chăm sóc cây mai sau tết** 131
Phần VIII: **Nhân giống cây mai** 137
1. Gieo hạt 137
2. Chiết cành 141
3. Giâm cành 145

Kỹ thuật TRỒNG MAI VÀNG

TRUNG TÂM DẠY NGHỀ TƯ THỤC NGHỆ THUẬT

Bonsai THANH TÂM

Thái Văn Thiện

Chịu trách nhiệm xuất bản:
NGUYỄN CAO DOANH

Phụ trách bản thảo : **Nguyễn Phụng Thoại**
Biên tập : **Diễm Yến**
Trình bày – bìa : **Anh Vũ – Khánh Hà**

NHÀ XUẤT BẢN NÔNG NGHIỆP
167/6 - Phương Mai - Đống Đa - Hà Nội
ĐT: (04) 8523887 - 5760656 - 8521940
Fax: (04) 5760748. E-mail: nxbnn@hn.vnn.vn

CHI NHÁNH NHÀ XUẤT BẢN NÔNG NGHIỆP
58 Nguyễn Bỉnh Khiêm Q.1, TP. Hồ Chí Minh
ĐT: (08) 9111603 - 8297157 - 8299521
Fax: (08) 9101036. E-mail: cnnxbnn@yahoo.com.vn

In 3.030 bản khổ 13 x 19 cm tại Cty CP in Bao bì và XNK.
Đăng ký KHXB số 229-2007/CXB/103-21/NN do Cục Xuất bản
cấp ngày 17/3/2008. In xong và nộp lưu chiểu quý III/2008

TRUNG TÂM DẠY NGHỀ TƯ THỤC NGHỆ THUẬT

Bonsai THANH TÂM

HOA LAN - HOA MAI - SÂN VƯỜN - BONSAI - CÁ CẢNH

CHUYÊN ĐÀO TẠO CÁC LỚP:

- NUÔI TRỒNG VÀ TẠO DÁNG
- NUÔI TRỒNG VÀ LAI TẠO GIỐNG - CẤY MÔ
- NUÔI TRỒNG VÀ GHÉP
- CHẾ TÁC
- NUÔI TRỒNG
- NUÔI TRỒNG CÁC LOẠI
- THIẾT KẾ - TRANG TRÍ VÀ BẢO DƯỠNG
- NUÔI DƯỠNG

BONSAI
HOA LAN
HOA MAI
NON BỘ - TIỂU CẢNH
CÂY CÔNG - LÂM NGHIỆP
HOA NGẮN NGÀY
SÂN VƯỜN - HOA VIÊN
CÁ CẢNH

KINH DOANH DỊCH VỤ:

- Nhận hợp đồng thiết kế trang trí bảo dưỡng sân vườn, vườn cảnh.
- Mua bán, cho thuê và nhận chăm sóc Mai sau ngày tết.
- Tư vấn hướng dẫn kỹ thuật nuôi cá kiểng, cung cấp cá giống, thiết kế trang trí hồ cá kiểng.
- Có bán dụng cụ chuyên dùng cho Hoa - Cây cảnh - Bonsai. Có nhiều chủng loại Bonsai - cây kiểng giá cả phải chăng.

63 - 635.9
NN - 08
103/21 - 08

Kỹ thuật trồng mai vàng
Fahasa
8 936032 945144
49,000 VND
Giá: 49.000đ